СИГНАЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетараш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай областени Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лаккхехьарча Совета а орган

КIиранди
5
ОКТЯБРЬ
№ 80 (2289)
1958 шу

Мах 20 кеп.

Дош кхоачашдаьд

Грозненски района юрта боахама къахьегамхоша, хургйолча ССКП XXI съезда сийна йолча социалистически яхьа юкъе а баха, декхараш тIаийцадар шоашта укх шера 1-ча октябре паччахьалкхенна 10000 центнер даьттай культураш дIаяла, аьнна, иштта планал совгIа 4000 центнер а йолаш.

Колхозникий, совхозий болхлой, механизаторий тIагIертта хинна къахьегам а, хIаьта колхозийи совхозийи партийни организацеша наха юкъе баь боккха болх а бахьан долаш социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд.

Укх шера 30-ча сентябре лаьрхIача района колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга ехка а ехкай, дIа а еннай 10730 центнер даьттай культураш. Планал совгIа паччахьалкхенга дехкад 4660 центнер гидуаргий генараш.

Ленина цIерах йолча колхоза (колхоза председатель нов. Гагуев, парторганизацен секретарь нов. Осколков) колхозникаша 1500 га хулча кхашка юккъера лаьрхIача гектара тIара 20 центнер гидуаргаш чуийцай, Паччахьалкхенга даьтта-генараш дохкара план 190 процент кхоачаш а яьй.

«Аргун» цIи йолча колхозо (колхоза председатель н. Пономарев, парторганизацен секретарь нов. Самойленко (400 га хулча кхашкара юккъера лаьрхIача гектара тIара 16 центнер гидуаргаш чуийцай, хIаьта паччахьалкхенга 2230 центнер ехка а ехкай, план 172 процента кхоачаш а еш.

Старо-Юртовски совхозо (совхоза директор нов. Решидов, парторганизацен секретарь нов. Ахметханов (паччахьалкхенга 5900 центнер гидуаргаш ехкай, план 124 процент кхоачаш а еш.

Района колхозаши совхозаши планал совгIа даьттагенараш дIателаши йохкаши я.

ССКП XXI-гIча съездана доаггIача тайпара накъа гIоргда вай!

Ялаташ леладерий сийлен котало

Российски Федерацен колхозашеи совхозашеи 1 миллиарди 721 миллиони пунт ялат дехкад паччахьалкхенга

Российски Советски Федеративни Социалистически Республикан юрта боахама къахьегамхоша 1958 шера 1 октябрага кхачале ялаташ дIадалара план кхоачаш а яь, 1 миллиарди 721 миллиони пунт ялат дехкад паччахьалкхенга.

Доккхий толамаш даьхад паччахьалкхенга 161 миллион пунт ялата дехкача Сталинградски областен колхозашеи совхозашеи 161 млн. пунт ехкача Саратовскичар, 136 млн. пунт ехкача Ростовскичар, 120 млн. пунт ехкача Краснодарски краерчар, 102 млн. пунт ехкача Оренбургски областерчар, 35 млн. пунт ехкача Ставропольски краерчар, 84 млн. пунт ехкача Омски областерчар, 50 млн. пунт ехкача Куйбышевскичар, 50 млн. пунт ехкача Воронежскичар.

Алхха тIеххьарча пхе дийнахьа 69 миллион пунт а дохкаш, 200 млн. пунт ялата а дехка, гаргарча хана кхы а 100 миллион пунт ялат паччахьалкхенга дохкар духьа а шоаш тIаийца социалистически декхараш дизза кхоачашдар духьа а тIагIертта къовсам лоаттабеш ба Алтайски краера колхозникаши совхозий болхлойи. Новосибирски областен колхозашеи совхозашеи дикка сихдаьд ялаташ дIалуга, сентябрь бетта тIеххьарча пхе дийнахьа 23 млн. пунт ялата ехкай, гаргарча хана паччахьалкхенга кхы а 50 млн. пунт а ехка, шоай социалистически декхараш дизза кхоачашдар духьа къовсам лоаттабу.

Краснодарскии Ставропольскии краяшкарча юрта боахама къахьегамхой, шоаш совнагIа тIаийца декхараш кхоачашдарца гаргарча хана паччахьалкхенга кхы а дохкаргда Краснодарски краерчар 20 млн. пунти Ставропольски краерча 15 млн. пунти ялат.

Оренбургски, Омски, Кемеровски, Иркутски, Читински, Томски областешкарча, Башкирски АССР-ерча, Красноярски краерча, Российски Федерацен вокх областешкарча, краешкарча, автономни республикашкарча юрта боахама болхлоша а цу тайпара къовсам лоаттабу гаргарча хана ялаташ дIадалара план а шоай социалистически декхараш а кхоачашдара тIехьа.

Цунца цхьан ханна хьатIахулча шера бIаьстий дIадувча ялаташта фу дIаоттадеш а страховойи фуражнии фондаш дIаоттаеш а я республикера колхозаши совхозаши. Колхозникашта трудоденоех ялат дIалуш латт.

Российски Федерацен колхозашеи совхозашеи, шекар доаккха свекла укх шера цкъаи ахаззеи дукхагIа дIа а йийна, дика хьувкъийташ хьалкхеяьй, хIаьта хIанз чуэцаш а паччахьалкхенга йохкаш а боакк. Республикерча шекар деча заводаша 1958 шера 1-гIа октябрь тIаккхачале шозза дукхагIа шекар даьд укх шерарча свеклах, 1957 шера цу денга кхачале даьчул.

Укх шера дуккхача краяшка, областешка, автономни республикашка хьажкIаш дика хьувкъар бахьан долаш соахка укх ханна еллачул 1,7-зза дукхагIа хьажкIий силос йолла йиш хилар Российски Федерацерча колхозашкеи совхозашкеи.

1958 шера хьажкIаш дукхагIа яхарна Ерригсоюзни социалистически яхь йолаяьча Курски областерча юрта боахамерча болхлоша шоай социалистически декхараш сийленца кхоачаш а деш, 160 эзар гектара тIара области юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 333 центнер моша гIад даьккхад хьажкIаш а тIехьа. Дукха хьажкIаш а моша гIад а доаккх Краснодарскии Ставропольскии краяшкарча, Ростовски, Сталинградски, Воронежски а кхыча а областешкарча колхозашеи совхозашеи.

Российски Федерацен юрта боахамера колхозникаш, совхозийи РТС-ийи болхлой, специалисташ, ССКП XXI съездана доаггIача тайпара накъадахарна яхь а лаьца, тIагIертта къахьегаш ба паччахьалкхенга ялат дохкарна тIаийца декхараш кхоачашдар духьа, еррига юртбоахаман культураш чуийца яхар духьа, зябь ахар духьа кхоамбалла доакъараш кийчдар духьа, Iа даккха доаханна дика кийчо яр духьа, паччахьалкхенга дулх, шура, шекар доаккха свекла, гидуаргаш, коартолаш, баьца дaараш, кхыйола юртбоахаман продукташ йохкарна йола планаш толамца кхоачашъяр духьа.

Ростовски областанна совгIата Ленина орден ялара хьакъехьа

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Ялат а кхыйола юрта боахаман продукташ а яхара гIулакхa Ростовски областерча къахьегамхоша даьха толамаш бахьан долаш, 1958 шера паччахьалкхенга 136 миллион пунт ялата дохка аьнна тIаийца лаккхара социалистически декхараш толаме кхоачашдар бахьан долаш совгIата Ленина орден лойла Ростовски областанна.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1958 ш. 1 октябре.

Эсембаевна М. А. РСФСР-а Заслуженни артиста сийлен цIи яларах дола

РСФСР-а Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Советски искусстве тIехъяьнна йоккха говзал гучаяккхарах РСФСР-а Заслуженни артиста сийлен цIи лойла Эсамбаев Iалисултана Махьмуда — Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармонен артиста.

РСФСР-а Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель
М. ТАРАСОВ.

РСФСР-а Лаккхехьарча Совета Президиума Секретара меттел
РСФСР-а Лаккхехьарча Совета Президиума член
И. БОБКОВ.

Москва, 1958 шера, 30 сентябре.

Нефтяникаша итт бетта план кхоачашъяьй

Республикан нефтяникаш производственни кердача коталонах Коммунистически партега рапорт луш ба: «Iаьржа дошуви» попутни гази яккхарах итт бетта йоагIа план 1 октябрь кхоачашйир цар.

Производствон чухьара торонаш гучаяхар а царех пайда эцар а бахьан долаш, керда техника а технологи а юкъейоалаяр, геолого-технически гIулакхаш а мехкдаьттан тIоанашта искусственни Iоткъам беш дола балхаш а чаккхдахар бахьан долаш яьккхар из котало.

Итт бетта бурув теха а караерзаяь а яьккха планах эксплуатаце 43 скважин яла езача метте 49 еннай, хIаьта болх ца беш хиннарех—планах 32 болх бе йолаялийта езача метте 41 йолаялийтай. 1300 гаргга геолого-технически гIулакхаш дар а эксплуатацен шоллагIа методаш юкъейоалаяр а бахьан долаш республикан промыслашка 370 эзар тоннал дукхагIа мехкдаьтта даьккхад.

ДIадахача шерарча укх ханаца нийс а яь юккъера лаьрхIача мехкдаьтта доаккхилга 12,8 проценти попутни газ йоаккхилга 44,3 проценти лаккхденнад. Мехкдаьтта доаккхача къахьегама овсарле планал совгIа 11,9 процент лаккхъеннай. Коачача доагама хIара тоннага дIабода мах лохбарца совнархоза мехкдаьтта доаккхача а газовой а промышленноста управлене гIолла дерригa хьайийцача бархI бетта 19 миллион сом кходаьд.

Социалистически яхье хьалха латт хIанзехьа а декабрь бетта чотах дуккха «Iаьржа дошув» денна «Сунжанефта» мехкадьттан управленен коллектив. Иштта лакха овсарле йолаш къахьег «Октябрьнефта» нефтяникаша а.

Нохч-ГIалгIай мехка мехкдьтта доаккхача а газовой а промышленноста болхлоша хьинар тIадахийта къовсам лоаттабу съезда сийна шоаш тIаийца декхараш тIеххоачашдара а Краснодарски краян нефтяникашца шоаш лаьцача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхара а тIехьа.

Нохч-ГIалгIай АССР колхозашка а совхозашка а гIолла деча юрта боахаман балхий 1958 шера 30-ча сентябрера

СВОДКА

(Плана процентащца)

Районаш	Силос кийчъяр	ГIожа доакъар кийчдар	Гурахьара ялат дIадер	Зябь ахар	ХьажкIаш чуэцар
г. МагIалбик	126	72	50	57	33
Курчалоевски	120	80	25	47	54
Каргалински	114	60	31	8	74
Сунженски	110	79	43	38	58
Саясановски	107	78	25	—	20
Надтеречни	105	84	29	15	58
г. Грозный	104	98	35	17	73
Ножай-Юртовски	102	20	47	—	44
Гудермесски	101	48	48	86	71
Ачхой-Мартановски	100	77	27	10	40
Грозненски	100	63	44	4	66
Веденски	95	37	—	—	23
Наурски	93	64	77	29	81
Шелковски	89	107	49	8	86
Первомайски	84	37	—	40	19
Назрановски	80	30	7	4	26
Шалински	72	63	34	11	59
Урус-Мартановски	65	60	2	1	52
Советски	57	57	—	70	3

Вай республикерча колхозашеи совхозашеи тайп-тайпара дола юртбоахаман балхаш ду. ДIадувш да гурахьа дув ялаташ, оахаш я зябь, йоллаш я силос, Iалашдеш да гIожа доакъар. Къаьстта теркам тIабахийтаб хIанз хьажкIаш чуэцар сих дара. Цхьаккха участок йиц а ца йолийташ уж деррига балхаш дика вIаштIехьа даха деза. Цхьабакъда, сводка тIара гучча бесса, дуккха районаш я силос кийчъяра план кхоачаш ца еш, тIаккха, гIожача доакъара план цхьан Шелковски районо мара кхоачашъяьяц. Къаьстта во лел хьайбашта гIожа доакъар Iалашделга Назрановскии, Первомайскии, Веденскии районашка. Шера йоагIа план ах а кхоачашъяьяц цу районаша.

Гурахьа дIадувча ялаташта хьалха латт Наурски район. Цу районо планови задани 77 процент кхоачашъяьй. Гурахьа дIадувча ялаташта дикка тIехьайисай Назрановскии, Урус-Мартановскии, Курчалоевскии, Саясановскии, иштта кхы йолеи районаш. Массанахьа а во лел зябь ахара балхаш.

Массайолча торонех бизза пайда эца беза. ХьажкIаши гидуаргаши чехкагIа чу а ийца гуйрана ялаташ дIаде кийчде деза кхаш, тIаккха, махулла чехка ялаташ дIаде а деза.

1958 шера 1-гIа октябрь тIакхоаччащ Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла хьайбаех йоахача продуктех шера йоагIа план кхоачашъяра

СВОДКА

Районаш	Процентащца шура	Процентащца дулх	Процентащца фуаш
Ножай-Юртовски	116	131	110
Веденски	106	66	110
г. Грозный	97	56	—
Шелковски	91	93	120
Наурски	90	89	94
Грозненски	89	83	91
Ачхой-Мартановски	89	25	47
Надтеречни	87	48	36
Урус-Мартановски	84	68	77
Советски	83	43	87
Гудермесски	79	55	87
Сунженски	79	82	115
Шалински	76	56	70
Каргалински	73	73	129
г. Малгобек	63	62	64
Первомайски	60	90	95
Саясановски	60	143	150
Курчалоевски	54	44	77
Назрановски	44	62	14

Лаккхехьа кепатехача сводка хьахьокх дулх кийчдара гIулакх вай республике мела лелаш хилар. КIезига кийчдаьд дулх сентябрь бетта тIехьарча итт дийнахьа а. Дукха районаш я шера йоагIа план хIанз а кхоачаш ца еш. Царца я Ачхой-Мартановски, Курчалоевски, Советски, Надтеречни районаш.

Сентябрь бетта цхьаккха килограмм а дIаеннаяц Ачхой-Мартановски районо. Геттара кIезига кийчдаьд бахача бетта дулх Каргалински районо а.

Дика лелац шура кийчъелга а. 44 процент мара кхоачашъяьяц шура кийчъяра план Назрановски районо, во лел из болх Курчалоевски районе а. Цу районаша геттара кIезига дIа тел шура.

Хьинар совдоах

Денгара ди массаз доал кхы а шерагIа яржаш латт вай республикан промышленни предприятешка Коммунистически партен XXI-гIча съезда сийна йола социалистически яхь.

Дуккха тоннаш планал совгIа горючи деннад укх шера «Старогрознефта» 4-ча промыслан эксплуатационникаша. Цу юкъе доккха дакъа лаьцад хьалхарча участкан коллективо. Операторашеи тохкамхошеи лаьттан кIалха болх беча специалистащца цхьана барта а болаш чIоагIа къовсам лоаттабу мехкдаьтта ца дойтарна. Укх сахьата цу участкера 80 гаргга процент скважинаш тIехдикача технологически режимах болх беш я. Цар болх дика хилийтарна скважинашка хьожаш ба операторащ нн. Якуничкин, Колпиков, Светличный, кхыбараш. Балха операторел тIехьа бисац лаьттан кIалхара балхаш ду специалисташ-ремонтникаш Петрушенкои, Федулови, Сидельникови. Заводской къахьегаман вахте а этта хIара дийнахь сменни задани 140—150 процент кхоачашъю цар. Ремонт яра болх тIехдика лелабарах ремонт каст-каста е ца езаш хул скважинашка. Из бахьан долаш XXI-ча съезда сийна тIаийцача декхарий счетах кхы а 650 тонн «Iаьржача дошо» дала йиш хилар участкан коллективага.

ВАСЮК.

ЛаьрхIар кхоачашдергда

Партен аргIан йоаца 21-гIа съезд гулйойла аьнна Коммунистически партен Центральни Комитета Пленумо баь соцам дега тIара чIоагIа раьза хиларца тIаийцар Грознерча крекинг завода болхлойи инженерно-технически болхлойи коллективо.

Цу съезда сийна завода коллективо социалистически яхь шерра йоаржа а яь, тIаийцад мехкдаьттан сийрда продукташ арахецара шера йола план ханал хьалха кхоачашъеи, планал совнагIа дукха езача Даьхенна 120 эзар тонн сийрда мехкдаьттан продукташ ялеи.

Цул совгIа завода коллективо тIаийцад продукци хьаярга дIабода мах лохбарцеи уж продукташ йоврца къовсам чIоагIагIа лоаттабарцеи паччахьалкхенна 10 миллион сомага кхоачаш пайда бала.

Иштта я 1958 шу кхоачалуш ерригa производственни план кхоачашъярал совнагIа балха юкъе ехьа хургья паччахьалкхенна 1 миллион сома пайда баргбола 625 изобретательскии рационализаторскии предложенеш.

Уж доккхий декхараш кхоачашдеш шоай балха юкъера кхоачамбоацараш дIа а доахаш, низеи хьинареи кходащ завода коллективацарча болхлоша. Цар шоай балха юкъе гучаювла керда говзалаш производства юкъе кхухь.

Боккха лоархIам болаш да № 2 йолча цеха коллективо тIа а ийцаь кхоачашдеш латта декхараш. Из коллектив я шера сийрда мехкдаьттан продукташ арахецара план, ханал хьалха 105 процент кхоачашъергйолаш. Из декхар кхоачашдеш чIоагIа къахьег установкан керттерча оператора нов. Божкос кулгалдеча бригадацарча н. Картуховси, Колпиковаси, кхычареи.

Завода коллективо дика къахьегаш хилар къаьгта хьахьокх укх масалаш. № 21 йолча установкан коллективо сентябра бетта хьалхарча 15 дийнахь къахьегарца производственни план 117 процент кхоачашйир керттерча операторащ нн. Безбородовси Божкоси кулгалдеча бригадаша сентябра бетта хьалхарча 15 дийнахь балха нормаш 10 процент тIохкхоачашъяьй.

Деррига советски халкъ СийлахьбоккхачаОктябра 41 шу дизара сийнеи, партен аргIан йоаца XXI съезд гулъеш хилара сийнеи доккхийча къахьегама турпалерча гIулакхашца жоп луча хана, цу доккхача гIулакха юкъе ший дакъа хьо крекинг-завода коллективо а.

САЙКОВСКИЙ.

Барттайна Iымерза—цхьа дезал санна

Мала ва сийрда сийна каьхат (этикетка) тIадоаллаш шуша хьаястанза вар? Хьахетаргахьа вай республике тамаш я из хьаястанза, цу шушачура дарбане, чам бола МагIалбика районерча Ачалкхерча минеральни хьастара хий маланза саг хуле. Нохч-ГIалгIайченна гаьнна бахача Москверча, Ленинградерча, Киеверча, Владивостокерча иштта кхыча дуккхача вай даьхен городашкарча къахьегамхоша боккхача безамца мел из «Ачалкх».

Юкъерча Ачалкхерча Минеральни заводе хий кийчду барттайна дика цхьоагIо йолча коллективо. ДукхагIа къона болхлой ба цу коллективе. 25-нел совгIа тайп-тайпарча къамий мехкарий боахк сийрдача цехе шоай беррига низ тIа а бахийта, къахьегамхошта дукхагIа хий кийчде гIерташ.

Укхаза бIарггаго йиш я вIаший улув болх беш эрсий йоI укупорщица Таисия Казимирова, гIалгIай йоI браковщица Мовлатхан Полонкоева, хIире болхло Дарья Хабаева, гIалгIа Фасиман Мальсагова, хIире Марина Галоева иштта кхыбараш а.

Шоаш тайп-тайпарча къамех болга хоа ца луш, барттайна, цхьа дезал санна шоай задани масса хана тIеххоачашъеш, дукхагIа продукци яла гIерташ, къахьегаш ба уж. Из де цар дика вIаштIехьа а доал. Бетта йола планаш цар масса хана а тIеххоачашъю.

Ачалкхерча минеральни хин завода доттагIлен коллективо дерригача советски халкъо санна чIоагIа раьза хинна тIаийцар аргIан йоаца XXI партсъезд гулъе аьнна ССКП ЦК сентябрьски Пленумо баь соцам. Къахьегама вахте а этта цу съезда сийна тIех доаккхий декхараш а тIаийцар минераловодщаша — цар лаьрхIад шера йола план кхоачашъелга, цхьа миллион шуша «Ачалкх» яха хий кийчдарца, 7 ноябрь тIаккхачалехьа чаккхдаккха.

— Цунах хилда езача партен исторически XXI съезда сийна тхогара доагIа совгIат, — аьнна кхайкадир завода болхлоша шоай собране.

П. ГАГИЕВ.

1958 шера 1-гIа октябрь гIакхоачаш Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла баьца даарех шера йоагIа план кхоачашъяра

СВОДКА

Районаш	Процентащца Баьца дaараш
Ачхой-Мартановски	135
Грозненски	132
Сунженски	119
Надтеречни	106
Гудермесски	105
Наурски	103
Урус-Мартановски	102
Шелковски	79
г. Грозный	79
Шалински	73
Назрановски	61
Каргалински	59
г. МагIалбик	58

Гидуаргаш чуэцача хьинаре къахьег

«Ингушски» совхозе укх шера чуэца езаш 2300 гектар гидуаргаш я. 20 сентябре денз 30 сентябрага кхоачаш 760 га гидуаргаш чуийцай совхозо.

Гидуаргаш чуэцача болх беча механизатораша ССКП XXI съезд гулъяра сийна социалистически яхь а йоаржаяь дика толамаш доах. Совхоза йилагIча отделенен 3-ча бригаде болх беш волча комбайнера нов. Алероев Мувсас боарамах 9 га гидуаргаш чуэц хIара денна.

Иштта балха толамаш доахаш ба 3-ча отделенера комбайнераш Белхароеви Галаев Iийсаи. Цар шоай балха боарамаш хIара сменах тIеххоачашду.

ХIанз латтача ханах пайда ца эцаш цхьа сахьат, цхьа минот дIаяхийта йиш яц. Деррига низаш тIадахийта деза гидуаргаш ца йойташ ший ханнахьа чуэцарна.

Балха хьалхле лелаеча комбайнерий нн. Алероева, Белхароева, Галаева балха опыт Iома а яь цар санна хьинаре къахьега оарцагIа баха беза совхоза кхыбола комбайнераш а. ССКП XXI-ча съезда сийна шерра социалистически яхь йоаржае еза, царна юкъе, цунца Iалашде деза гидуаргаш чуэцилга толамца чаккхдоаккхилга.

Т. ТУГАНОВ.

Балха толамаш

АргIан йоаца партен XXI-гIа съезд гулйойла аьнна ССКП ЦК-ас баьча соцама дег тIара раьза а хинна социалистически яхь йоаржаяьй Грознерча электроремонтни завода болхлойи инженерно-технически болхлойи коллективо.

Съезд гулъяра сийна укх шера паччахьалкхен план ханал 12 ди хьалхагIа кхоачашъе аьнна тIаийца декхар оаха кхоачашдергхилара вIалла а шеко яц—йоах завода директор волча нов. Мешевяковс.

Дика болх а беш завода коллективо сентябра бетта хьалхарча 20 дийнахь мехкдаьттан промышленноста оборудованешта: трансформатороашта, электромотороашта ремонт яра план тIеххоачашъяьй.

Укх тIеххьарча хана заводе дукхагIа ба производства рационализаторскии изобретательскии предложенеш юкъе кхувлараш. Къаьстта белгалваккха везаш ва рационализатор нов. Ляхов. Цо яьча шкивай сурт доаккхаш йолча приборо доккха новкъостал ду завода болхлошта техниках лоравалара гIулакха.

Дика болх бу заводе говзалаш Iомаеча школашкара хьаухача къоначa болхлоша а. Производственни план массаз а тIеххоачашъю электрообмотчика нов. Пискуна, электрослесара нов. Красниковс иштта кхычар а.

Завода болхлошта юкъера къахьегама дисциплина а геттара лаккхъеннай укх тIеххьарча хана. Массайола бригада цхьа барт а болаш гIар-тата доацаш къахьегаш я.

М. ОСМИЕВ.

Ийс бетта план кхоачашъеш

Грознефтеперерабатывающи завода коллективо чIоагIача безамца къоабал бу Советски Союза Коммунистически партен аргIан йоаца XXI-гIа съезд гулъярах бола ССКП ЦК сентябрьски Пленума хоам. Завода массайолча установкашка, цехашка технологии ремонт еча болхлои собранеш хилар, хьатIа доагIача XXI-ча съезда дезача ден сийна лаккхера балха декхараш тIа а эцаш нефтепереработчикаш шоайла социалистически яхье бувлаш.

ШоллагIа йола цех 1958-ча шера даьча балха итогий лоархIамах эггар хьалхара моттиг лоацаш я завода цехии установкаш коллективашта юкъе. Июлеи августеи бетташка даьхача тIехдикача производственни толамашта завода карара-кара луш йола ЦIе байракх еннай шоллагIча цеха къахьегамхошта. XXI-ча съезда толамаца духьалдахарна лаккхера балха декхараш кхоачашде дош деннад цеха коллективо. 10 ди хьалхагIа 9 бетта сийрда нефтепродукташ арахецара план ханал хьалха кхоачашъяьй. Октябра счетах эггар хьалхара нефтепродуктай тоннаш дIаеннай коллективо.

ШоллагIча цеха къахьегамхой лаpгIа кердача балха толамашта кийчлуш къахьег № 9 йолча установкан коллектив. Иштта дика да цар дIаяхача хана даьха балха совгIаташ а. Тха чIоагIа яхь я балха тIа тхойла вIаший,— аьлар шоллагIча цеха начальника нов. В. Дудника, цхьабакъда ка-м лургьяц царна балха тIа низ дIа а кхоачаш. ШоллагIча цеха коллектив барттайна я наназ баьча дезалал а чIоагIагIа — аьлар цо — къаьстта ала лов сона 1950 шера ремесленни училище йисте а яьккха тхо долча балха енача Мария Пархоменкох.

Юххьанца лоадама балха говзал яцар цун цхьабакъда дегIа низ ца кхобеш къахьега ларца установкера болх Iомабора Марияс практикаца из нийс а беш. Лоацача хана болх бокъонца кхета а баь сменана кулгалде эттар из. Ханашца ха дIа ме йода балха нормаш тIеххоачашъе яьлар цун смена. ХIанз № 15 йолча установке цун сменас кхы а дикагIа болх бар бахьан долаш дилла а тIеххоачашъю цар балха план. Нов. Пархоменко хьалхле лелаер хинна ца Iеш активни рационализатор а толажагIа йола общественница а я заводе.

Д. АМАРАЛИЕВ.

Республикан промышленность дIахо а лакхъяра тIехьа

М. ЕВСЕЕНКО,
халкъа боахаман Совета председатель

ЧIоагIа дог гIоздаьнна кийчлуш ба вай Даьхен къахьегамхой дерригача халкъа цIейга—Сийлахь-боккхача Октябра 41 шу дизарга а ССКП хургйолча XXI-ча съездага а. АргIан йоаца ССКП XXI-гIа съезд гулъе аьнна партен Центральни Комитета Пленумо баьча соцамо политически а къахьегама а хьакъехьа дог айдаьд советски наьха, цIаккха ца хиннача тайпара дегIайоалаяьй цар творчески инициатива.

Партен доккхача хьаькъала хьалхле бахьан долаш коммунизм хьалъеш доахача толамех доккхал ду советски халкъо. 1913 шера хинначунца нийсйича СССР промышленноста валовой продукци 1957 шера 33-за дукхагIа я. Промышленни продукци арахецара хьакъехьа Европан дерригIа капиталистически мехкаш хIанзехьа а тIехьадитад, Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьакхе аьнна декхар шийна хьалхашка а оттадаьд Советски Союзо. Цу машаререча яхье вай мехка доахача толамех тешал ду вай духхьал дегIадахкара хьакъехьа хьалха даьнна ца Iеш, кIора, мехкдаьтта, аьшка руда, болат, цемент, чон доаккхаши зилаш арахецаши шера тIакхетачунга диллача а хIанзехьа США-л вай хьалха даларо.

ССКП-а XX-ча съезда соцамаш кхоачаш а деш, дIахо а СССР промышленность, юрта боахам дегIабоалабеш, СССР-а низ чIоагIбеш а дунен халкъашта юкъе цун сий лакхдеш а дола доккхий гIулакхаш даьд укх тIеххьарча шерашка Советски Союза Коммунистически партес.

Сихъяь химически промышленность дегIайоалаярах болча ССКП ЦК-а майски Пленума соцама Iалаьмате боккха лоархIам ба. Химически продукци арахецара хьакъехьа вай мехко хIанз дунен тIа шоллагIа моттиг лоац. Цхьабакъда химически промышленность дегIайоалаеш карагIдаьннараш, къаьстта синтетически материалаш арахецаро кхоачам бац халкъа боахаман дегIадаьхкача хьашташта. Цудухьа, синтетически материалаш арахецилга чехкка шерде лерхIаш дола практически гIулакхаш белгалдаьхар ССКП ЦК-а майски Пленумо.

Цул кIезигагIа лоархIам болаш дац халкъа боахама синтетически материалаш араяхарна химически промышленность экономически пайданегIа йолча бедалца а, хIаьта промышленни предприятеш, городашкеи болхлой поселкашкеи баха нах леладе аттеи дарегIеи долча доагамца а Iалашбеш йола газовой промышленность дегIайоалаяр а. Цудухьа дIахо а газовой промышленность дегIайоалаярах бола соцам тIайийцаб ССКП Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои.

Къаьстта йоакхо ю партеси правительствоси халкъа вахара хьал, къахьегамхой культурни тIулакхаш тоадара.

Укх тIехьарча 10—12 шера мехка чухь наха чубаха цIенош кхоачам хилийтара декхар хьалхашка оттадаьд Партеси Правительствоси. Укх шера 61 миллион квадратни метр нах чубаха цIенош хьалде лаьрхIад, е 1957 шера хиннарел 13 миллион дукхагIа. Берригача Советски нахаца цхьана халкъа боахам лакхбеча дика дакъа лоац вай республикерча болхлоша, колхозни ахархоша, интеллигенцес. ХIара денна ССКП Центральни Комитетои Советски правительствоси новкъостал деш хилар бахьан долаш пачхаьа хана тIехьабисаь хиннача Нохч-ГIалгIай мехках Къилбаседан Кавказа промышленнии культурнии район а хиннай.

Республикан халкъа боахам чIоагIа дегIабоагIаш хиларах тешал ду 1913 шерца нийсйича Нохч-ГIалгIай мехкара валовой продукци 1956 шера 20-зза дукхагIа дегIаена хиларо.

1945 шерца нийсйича 1957 шера капиталовложенеш шоззачул дукхагIа дегIаенай. Укх тIеххьарча шерашка керда дукха нефтеперерабатывающи установкаш, теплоэлектроцентраль, электромеханически ремонтнии заводаш, кирпишк ю заводаш, кхыйола дукха предприятеш хьалъяьй. Мехкарча халкъа боахама боккхача маьхе йола продукци—фенол, ацетон, синтетически спирт арахецаш дола боахаман керда дакъа — химически промышленность йиллай.

Боккха болх баьб нах чубаха цIенош а культурнии вахара кхыча гIулакхаштеи эша гIирсаш хьалдеш а. Духхьал 1957 шера республике хьалдаьд 77 эзар квадратни метр нах чубаха керда цIенош, дукха школаш, берий бешамаш, яслеш, магазинаш, культурни гIулакхашта-эша кхыйола объекташ, наха шоаш хьалдаьд 20 эзар совгIа цIа а.

Вай республике промышленность толамца дегIайоалаярна новкъостал дир партен Центральни Комитета инициативах промышленностеи строительствони управлени эргаяккхаро.

Производстванна доал дар эргадаккхаро боахаман тайп-тайпарча доакъой предприятешта юкъе лаьтта йовкъаш дIаяьхар, цу гIулакхо а иштта дикадар дир. Цунах дика дувц Нохч-ГIалгIай совнархоза 1957 шереи укх шерарча 9 беттеи баьча балхо.

1957 шерара валовой продукци яккхара план йиллача ханал 9 ди хьалхагIа кхоачашйир. Укх шерарча нийс бетта валовой продукци яккхара план а толамца кхоачашъяьй. Планал совгIа мехкага дIаккхьачар дукха мехкдаьтта, попутни газ, сийрда нефтепродукташ, электроэнерги, фенол, ацетон, кхыйола продукци а. Къахьегама овсарле лакхъяра а продукцега дIабода мах лохбара а план тIеххоачашъяьй, юккъера лаьрхIача цхьан болхлочо балхах хьахур 10 процент лакхденад. Духхьал продукцега дIабода мах лохбара чотах оархI бетта кходаьд 70 млн сом совгIа.

Нохч-ГIалгIай мехкарча халкъа боахаман кертера доакъош — мехкдаьттан, газовой, химически, энергетически доакъош чIоагIа дегIадоагIа. Мехкдаьттан промышленность дегIайоалаеш доккха дакъа лаьцар недраш тохкараша. Мехкдаьтта доалла керда моттигаш караерзаяр бахьан долаш, промыслашка керда техника а дикагIа йола технологи а юкъейоалаяр бахьан долаш мехкдаьтта доаллача къаьнарча моттигашкара мехкдаьтта лаьгIдаларца дувзаденна дIаяхача хана лохденна хинна мехкдаьтта доаккхилга кIезиг ца далийтарал совгIа, 14,7 процент лакх*а дир мехкдаьтта доаккхилга. Газ яккхара план тIеххоачашъяьй. 1957 шерца нийсдича попутни газ яккхар хIама ца эшаш цаI-ах лакхдалар каьстта дика да.

Нефтепромыслашка мехкдаьтта даккхар лакхлуча, технико - экономически хьокхамий болх тоабеча лоархIам боллаш новкъостал ду производственни процессашта механизации автоматизации яро. КIоаргга—насосаш йолча скважинай телеуправленен автоматически система промыслашка тIа - тIа дукхагIа юкъе йоалаю. БархI бетта йоагIача планал совгIа итташ миллионаш сом мах бола тайп-тайпара нефтепродукташ яьча нефтеперерабатывающи промышленноста предприятей коллективаша толамца кхоачашду шоай декхараш. ХIара денна производствон технологи дикагIа тоа а еш, установкашта ремонт йича цIаьхказ ремонт ялаца йоккха хаIаьх а еш, нефтеперерабочикаша мехкдаьттанна переработка яр — 17,1 процент, бедала крекировани яр — 17,5 процент, сийрда нефтепродукташ яхар 16,5 процент лакхдаьд.

Белгалъянна тIеххоачашъю лоархIам бола химически продукташ — фенол, ацетон яккхара план. Моттигерча мехкдаьттан газах синтетически спирт даккха производство Iомаеш латт.

Укх шера машинаш еча промышленноста предприятеша лоархIам боллаш лакхдаьд нефтеаппаратура, мехкарча мехкдаьттан промышленностана эргайоахаш тоаяь машинаш, промыслашкарча хIама хьатIайоаккхаш а Iочуйохийташ а йолча механизаценна эша оборудовани арахецилга.

Совнархоза энергетически кхачани промышленноста предприятей коллективаш шоашта енна задани ханал хьалхагIа кхоачашъяь яьлар.

Управленен керда формаш оттаяро промышленни предприятештеи гIишлонашъечеи хьалхле лелаелга тоадаь ца Iеш, боахаман доакъошта ду доал дикагIа вIаштIехьа даккха а торо хилийтар. Совнархозо дIаяьхар параллельно латташ йола звенош, уж дIаяхара чотах алапен шера йоагIа фонд 800 эзар сом дола 230 сат управленчески аппаратацара мукъавалийтар. 3 трест, 2 транспортни контора, 3 строительни управлени, 2 жилищно-коммунальни контора, кхыйола дукха организацеш а дIаяьхар. Производствона зеца деш дIаяьхъа организацеш ерригаш а 17 я.

Совнархоз тIехьа тIайоагIача хана а производствон структура эргайоаккхаш тоаеш хургья, из дарна эша торонаш хIанз а йоккхий я. Масала, автотранспорта лоархIам болла дакъа предприятешка тIолла дIа-юха дийкъа да, цу гIулакхо царех бизза дикагIа пайда эцилга дохаду. Мухь кхухьача автомобильни транспорта болх тоабе лерхIаш хIанз долча 67 автомобоахамех 2 бутт ха ялалехьа транспортни йоккха 12 контореи цехи е лаьрхIад.

1958 шерара пачхаьалкхен план толамца кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме къаьстта доккхий хьокхамаш даьхад: укх шера РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и дIа-юха тела ЦIе байракх шозза енача нефтемаслозавода а I—II кварталашка совнархозеи облсовпрофеи дIа-юха тела ЦIе байракх яьккхача «Октябрьнефта» 2-ча промыслан а коллективаша.

Сийлахь - боккхача Октябра 41 шу дизара а ССКП-а XXI-ча съезда а сийна оттаяь яхь лелача хана кхытIа а хьалдизар доккхий производственни хьокхамаш доахаш болча производстван дикагIча болхлой, новаторий, рационализаторий мугIараш.

Къахьегама дикагIа дола хьокхамаш гойт бурув тохача мастера комсомольца Мальцева бригадо. Тохкам беш йолча скважина 2560 метр кIоарга бурув техад цо йиллача ханал 10 ди хьалхагIа, Карабулакски участке рекордни сухал бетта цхьан станокаца 600 метр а тохаш. Из да хIама ца эшаш бурув тохача Карабулакски участке тIолла юккъера болча хьокхамал шозза дукхагIа.

Эксплуатационникашта юкъе доккхий хьокхамаш даьхад н. н. Пересунько, Жуков, Феногин керте латтача коллективаша. Дика овсарле йолаш къахьегаш ба н. н. Колесников, Изаксон, Дубовицкая, кхыбараш а керте латтача бригадашкара МагIалбикан нефтяникаш.

Производствон дикагIа бола болхлой болаш ба дукха нефтеперерабочикаш а, царна юкъе крекинга завода воккхагIа вола оператор нов. Шаюков, Грозненски нефтеперерабатывающи завода операторaш н. н. Силкин, Шинкаренко. ХIанзехьа а планал совгIа дукха тоннаш доагам даькхад цар.

Цхьатарра дог айденна, шоаш кхоца беш къахьег тайп-тайпарча къамех болча наха. Масала город МагIалбике болх беш 27 къамах нах ба. Лоаттаеча яхьа юкъе дикагIа бола болхлой болаш нохчийи гIалгIайи хилар къаьстта дика да. Уж ба оператор Магамедов Мухьади, бурильщик Уматгириев Iусман, электросварщик Мурзабеков Идрис кхы дукха бараш а. Предприятейи еш латтача гIишлонийи доттагIал долча дукхача къамий коллективаша даьха толамаш лоархIам болаш да, цхьабакъда карагIдаьннача цу хьокхамех кхоачамбаь Iе бокъо яц вай. Уж хIамаш карагIдаьнна дале а, совнархоза а цун управленей а балха тIехь лоархIам болла дукха кхоачамбоацараш а да. Совнархозе гIолла еррига а хьайийцача валовой продукци арахецара план тIеххоачашъяьяле а, 17 предприятес бархI бетта йоагIа пачхаьалкхен план кхоачаш а янзар, яла езаш хинначох 26 миллион сом мах бола тайп-тайпара продукци дIа а яланзар цар пачхаьалкхенна. Заданеш кхоачашъянзар бурув тохараша, къаьстта эксплуатационни хьакъехьа бурув тохараша. Из чIоагIа Iадкъаш да мехкдаьтта а газ а яккхар лакхдаларна. Нефтеперабочикашеи машинаш хьаерашеи еррига лаьрхIача план тIеххоачашъяьяле а, ассортиментах йоагIа заданеш кхоачашъянзар. ХIанз а тIехьа болх дика ца беш я хьун промышленностьи цхьайола строительни организацеши.

Совнархоза а цун доакъой управленен а кертера декхар да—долаш дола кхоачамбоацараш дIададахара гIулакхаш доладар, предприятеш тIехьа юсаш хилар дIадаккхар, 1958 шера йоагIа пачхаьалкхен план еррига предприятеша а массадолча хьокхамий хьакъехьа а дувцилга йоацаш кхоачаш елга Iалашдар. Из данза даргдац, хIана аьлча Нохч-ГIалгIай АССР-а автономи юхаоттае аьнна правительствос баьча соцамца дувзаденна предприятей коллективашта хьалхашка керда декхараш отт. Уж декхараш мел доккхий а цIенхошта а да хилара тешал ду укх тIеххьарча 7 шера вай республике йоаккха валовой продукци кхозза дукхагIа хургхиларои цу хана чухь къахьегама овсарле 55 процент совгIа лакхлургхиларои. 545 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош, е 16500 дика тоаяь керда квартира хьал а яь, наха чубаха дIаяла лерхIаш да.

ДукхагIа дегIадоагIаргда халкъа боахаман керттера доакъош — мехкдаьттан, газовой, химически промышленность. КIезигагIа дале а, мехкдаьтта доаккхилга 2-зза дегIада деза республике. Цу гIулакха промышленни хьакъехьа мехкдаьтта доалла керда 10 моттиг кийчъе еза. Царех эггара дукхагIа перспектива йолаш я Заманкул, Беной, Серноводск, Iаьли-Юрт, Хаян-Корта, кхыяраш а. Цунца цхьана низ макхоачча лакхъе еза къаьнарча моттигашка мехкдаьтта даккхара культура, эксплуатаце дукхагIа юкъе йоалае еза шоллагIа йола методаш, феца мехкдаьттан тIоанаш дохаделга, мехкдаьтта доаккхилга лакхду кхыйола прогрессивни методаш а.

ЛоархIам боллаш дегIайоагIаргья газовой промышленность попутни газ йоккхилга 5-зза дукхагIа лакхлургда. Газ Iоаярна а цунна разработка ярна а компрессорни станцеш, газобензинови заводаш, 200 километр тарга йола газопроводаш яхка лерхI.

Шоззачул кIезигагIа доацаш мехкдаьттана а цун продукташта а переработка елга дегIадоагIаргда. Иштта мехкдаьттана а цун продукташта а переработка елга кхоачашде лерхI первични гонкан а термически крекинга а установкаш юха тоаяра, хIаьта керда мощносташ хьалъяра а чотах.

Совнархоза кертерча декхарех цхьа декхар да химически промышленность Iалаьмате чIоагIа дегIайоалаяр. Химически промышленность иштта дегIайоагIаргья феноли синтетически спирти доаккха шоллагIча очереда объекташ, мехкдаьттан газах пайда эцара наькъаца полиэтилен, полипропилен, кхыйола химически продукташ йоаха цехаш эксплуатаце дIаенначул тIехьагIа.

Машинаш хьаеча предприятей продукци диазза дукхагIа хургья, из дергда хIанз йолаш яраш шеръяра а керда заводаш хьалъяра а чотах. Укх гаргарча шерашка республике хьалъе лерхI машинаш хьаю 4 керда завод: автомобильни запасни оатхалаш ю завод, кхачан промышленноста оборудовани ю завод, электроизмерительни прибораши медицински инструменташи ю завод.

ЧIоагIа дегIайоагIаргья хьуна, дахчах-хьух хIамаш ю а, кхачан а промышленность, хIаьта иштта строительни индустри а. Ахчан маьхаца лаьрхIача мебель елга дегIадоагIаргда 19-гара 67 миллион сомага кхаччалца, хIаьта кхачан продукташ арахецилга лакхлургда кхозза. Шерра дегIайоагIаргья чхьагIар доаккха промышленность, из дарна мел эша торо а я вай республике. 18.000 гектар комсаш а хургйолаш, 1958—1965 шерашка йохкаргья чхьагIар доаккха 9 керда совхоз.

Белгалдаккха дезаш да укх гаргарча ворхI шера оттаяьча перспективни планага хьежжа вайцига промышленность духхьал Грознеи цун гонахьеи дегIаена ца Iеш, республикан кхыча дукхача районашка а дегIайоагIарг хилар. Цкъа-дале, цо торо лургья промышленни предприятеш боаррамах дIа-юха нийсъе а уж йолча моттига гарга оза а, шозлагIа-дале, йоккха бедала торонаш йолча районашка индустриализаце е а, уж дегIайоалае а, цу районашка баха нах юкъе оза а. Уж деррига гIулакхаш боаккхача лоархIаме да чехкагIа республика юхаметтаоттаярна.

Шаьларча района Колхозни яхача юрта яхка лерхI: автомобильни запасни оатхалаш ю завод, продовольственни машинаш ю завод, шекар доаккха завод. Гудермеса районе хьалъергья медицински инструментай завод, холодильни оборудованен завод, стройматериалаш ю дуккха предприятеш. Керда заводаши фабрикаши хьалъергья Сунженски, Назрановски, кхыча а районашка. Цу тайпара вай республике хьаергья керда промышленни районаш, лоархIам боллаш дегIа а йоалаергья, чIоагI а ергья республикан индустри.

1959 шерехьа а кхоачашде дезаш цIенхоштара декхараш латт предприятештеи еш латтача гIишлонаштеи хьалхашка. Валовой продукци хIама ца эшшаш 10 процент лакхлургья. ЧехкагIа дегIадоаладергда промышленноста кертера доакъош: валовой продукци лакхлургья химически промышленносте 1,5, энергетически промышленносте — 20 процент, машинаш еча 10 процент совгIа. Мехкдаьтта даккхар а цунна переработка яр а иштта лакхлургда.

Къаьстта доккхий декхараш латт капитальни гIишлонаш хьалъяра хьакъехьа.

1959 шера капиталовложенеш 40 процент дукхагIа хургья. Машинаш ю ши завод хьалъе иолаергья, химически завода фенол йоаккха шоллагIа очередь хьалъяь йоаккхаргъя, мехкдаьттани газовойи промышленноста производственни мощносташ хьалъярна кхытIа балхаш дергда. Хьалха а санна, боккха теркам тIабохиитаргба нах чубаха а культурни гIулакхашта эша а гIирсаш хьалдарна. Духхьал централизовани капиталовложеней чотах 1958 шера даьча 32 эзар квадратни метра метел 45 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош хьалдергда.

1959 шера а тIехьа тIадоагIача шерашта а оттаяь программа Iалаьмате йоккха я, цхьабакъда кхоачаш юлургйолаш-м я.

Из толамца чакхъяккхарна производствон массайолча участкашка производственни площадех, оборудованех, болхлой низах бизза пайда эца беза, махулла дукхагIа механизаци а автоматизаци а е еза производственни процессашта, гIишлонаш еча шерра юкъе йоалае еза индустриальни методаш.

Предприятей хьалхле лелаерий декхар да производствон рационализаторий болам низ макхоачча дегIабоалабар, наьха творчески инициатива хьаллацар, социалистически производство дегIайоалаеш а из эргайоаккхаш тоаеш а хIара къахьегамхочо дика дакъа лоацилга вIаштIехьа даккхар, технически прогресс бахьан лоттабу къовсам лакхбар. Цу боккхача а лоархIам болча а балха тIехь эггара дикагIа дакъа лаца деза совнархоза Iилман-тохкама а проектни а институташа. Цар декхар да предприятешта, промыслашта, еш латтача гIишлонашта юкъе дикагIа йола техника а технологи а йоалаеш гIулакхаца новкъостал де.

Республикан промышленность дIахо а дегIайоалаяра тIехьа лоаттабеча къовсаме къаьстта лоархIам болаш я партийнии профсоюзнии организацеш. Наха лоаттаеча яхье керте латта, производствон дикагIа бола болхлойи новаторaши низ макхоачча хьаллаца, кхоачамбоацарех йола критика йоаржае, уж кхоачамбоацараш дIадаха декхарийла я уж.

ССКП ЦК-а Пленума партен XXI-гIа съезд гулъе аьнна баьча соцамо дог ура а оттадаь совнархоза предприятей а стройкай а болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха чIоагIдаьд партени халкъеи вахара чухь хула из лоархIамера событи къахьегама кердача коталонашца белгалъяккха, пачхаьалкхен план ханал хьалхагIа кхоачашъе доккхий керда декхараш шоашта тIа а ийцад. Беррига советски нах санна, Нохч-ГIалгIай мехкара къахьегамхой чIоагIо еш ба партен съезда сийна шоаш тIайийца декхараш сийленца кхоачацдеи цунца дIахо а шоай республикан экономика, культура лакхъеи.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Доладеннад партийнии комсомольскии дешара керда шу

Хьалхара занятеш

Ерригача Наьсарен района партийни организацешка кхыча вай республикерча районашка санна 1-ча октябре йолаелар партийнии комсомольскии дешара хьалхара занятеш. ДукхагIа йолча партийни организацеша йоагIача тайпара цу дешара терко а яь дикача кийчонца йолаяьй уж.

Сенца белгалдаккха дезаш да из? Укх шера ерригача районерча партийни организацеша коммунистий шоай инициативах, цар безам бола марксистско-ленински дешара форма царга хоржа а хоржийташ юкъе эзаб уж цу лоархIамерча дешара. Цул совгIа дика уйла а яь хьакъоастабаьб партен райкома пропагандаи агитацени отдело пропагандисташ а.

Районе партийни дешара линех вIашагIъеллай ерригаш а партен истори Iомадергдарий 3 кружоки, юрта боахаман производствон экономика Iомаергъярий 3 кружоки, цхьа кружок В. И. Ленина биографи Iомаергъярии, 7 кружок текущий политикан материалаш хьехаргйолаши. 400 саг гаргга коммунисташи парте боацараши ба цу кружокашка шоай политически кхетам лакхбеш, теоретически кийчлуш.

Соахкарчул дикагIа а идейни лакхагIча боараме а доладе вIаштIехьа даьннад районе укх шера партийни дешара шу.

Дика чакхъяьлар райисполкоме вIашагIъеллача партен истори Iомадерий кружок хьалхара заняти (пропагандист нов. Хатагов, парторганизацен секретарь нов. Фисенко).

Партен истори хьеха ше волалуш къаьстта белгалдаьхар нов. Хатаговс укх тайпара дешаш — ССКП историе методи предмети Iилма долга, марксизм-ленинизм коммунистически партес леладеча гIулакхий лард йолга, иштта кхыдола лоархIаме дешаш а.

Иштта дика чакхъяьлар «Назрановски» совхозе текущи политиках йолча кружока хьалхара заняти а (пропагандист нов. Сагов, парторганизацен секретарь нов. Албогачиев). Заняте тIа аха дIаязбеннарел а дукхагI баьхкабар цига хьалхарча заняте тIа ладувгIараш.

Гаьнарча Малхбоалехьарча хьалах а ООН Генеральни Ассамблея сессен соцамех дийцар заняте тIа гулбеннарашта нов. Саговс.

Ленински къамий политиках хIанзарч ханацарча цун бувзамахи лаьца йир ший хьалхара беседа пропагандиста АМООС управленен керттерча инженера нов. Волоховс (парторганизацен секретарь нов. Горбаков М). Йиллача ханна гулбелар цига Коммунисташи парте боацарий активи.

Беррига нах хьагулбаларца а пропагандисташ занятега боагIача тайпара кийчбенна хиларца а дика чакхъяьлар хьалхара занятеш милицен райотделенен текущи политика кружоке а, Мельзаводе партен истори Iомадерий кружоке а, иштта кхыча кружокашка а.

Районе массанахьа а иштта дика чакхъяланзар партийни дешара хьалхара занятеш. Масала, заготзерно Плиевски пункте (пропагандист нов. Мальсагов, парторганизацен секретарь нов. Азиев). Укхаза, хьалхарча заняте тIа гулбенна кружке аха дIаязбеннарех ахаш мара бацар.

Кружока членаш кIезига гулбенна хиларца а, йоагIача тайпара хьалхарча занятена кийчо яь ца хиларца а лохача идейни боараме чакхъяьлар «Октября 40 шу» яхача сохоза а юрта боахаман производствон экономикани текущи политикани кружокашка хьалхара занятеш.

Уж кхоачамбоацараш дIа а даьха партийни дешара цIенхошта терко а яь из гIулакх дизза дIачакхдаккха декхарийла я района партийни организацеши ССКП райкоми.

Н. ПАШЕННЫХ,
ССКП Наьсарен райкома пропагандани агитацени отдела заведующе заместитель.

Партийни дешара шу дIадоладе кийчо дика яьяц

ССКП Малгобекски горкомо боккха болх баьб укх шера партийни дешара шу дIадоладе кийчо еш. Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта вIашагIделлад партийни дешар МагIалбика промышленни предприятешка а организацешка а. Районе дешарг долаш 958 саг ва, царех 575 коммунисташ ба. Дешархоша Iомадергда ССКП истори, политэкономи, предприятей экономика.

Цхьабакъда массанахьа а дика яь яц дешара кийчо. Баьча тохкамо хьахьекхар партен горкомо городе санна уйла тIаяхийта юрташка дешар дIадоладара кийчо ца яьлга. 30-ча сентябре «Ингушски» совхоза партийни организацен секретара кабинета чу партен горкома викалаш бар совхоза керттерча инженерага нов. Мамиловгеи керттерча агрономага нов. Даскиевгеи кенкретни экономика Iомаеча кружока кулгалде деза оаш яхаш. Белгалдаккха деза партен горкома бюрос кружока кулгалде чIоагIваьча нов. Мамиловна ший кружка кулгалде дезалга ца ховш хинналга, цунца совхоза партбюрос а горкомо а дийцадац из.

Ховш да кадрашта экономика дика йовзача балхаш дикагIа лелилга. Дешара сеть вIашагIйоллаш «Ингушски» совхоза партбюрос а ССКП МагIалбика горкомо а бизза лоархIам баьбац цу гIулакха. Цунца мара дашха йиш яц юртбоахама балхаш дарна эггара тIехьа латтача совхоза цхьоалагIчеи шоллагIчеи отделенешка конкретни экономика Iомаяра кружокаш вIашагIа ца йохкар.

Дешар доладенначa дийнахьа заняти ца еш йисар совхоза йиълагIча отделене. 30-ча сентябре лехача хьаца коравоагIаш висар цу кружока кулгалде аьнна чIоагIваь нов. Ченгиев Iаддалхьамид а. Хетаргахьа нов. Мамиловна санна ше чIоагIваьвий ца ховш хила мегаш ва из.

Занятеш яьча хьалхарча деношка даьха дика вIашагIделла партийни дешар леладелга Iалашде деза ССКП МагIалбикан горкома агитацени пропагандани отдело.

ЦОРОЕВ.

Критикеи самокритикеи ярца

«Малгобекнефта» цхьоалагIча промысла партийни бюрос кхойтта бетта баьча балхах отчет луш партийни собране доклад йир партбюрон секретаро нов. Щукина.

Партийни бюрос а партийни группаша а къахьегамхошта юкъе боккха болх баьб. ЧIоагIа творчески хьинар долаш болх баьб шоллагIчеи йиълагIчеи бригадашкеи эксплуатацен вторични методай цехеи. Промыслашка хан-ханнахь лекцеши докладаши йийшай, стенгазета арадаьхад, дукха теркам тIабохийташ леладаьй гойтара агитаци.

Коммунисташа промыслан коллективаца баьча кхетама балхо доккха гIо дир боахама дешаш кхоачацдеш. Нагахьа санна 1957 шера промысле планал совгIа 3011 тонн мехкдаьтта даьккха дале, укх шера 8 бетта 3143 тонн даьккхад. Дукха езача Даьхенна кходаьд 318 эзар сом ахча. 61 рационализаторски предложени балха юкъе йоалаярах 162,9 эзар сом пайда баьккхаб.

Цхьабакъда, балха толамаш кхы а дикагIа хургдар партийни бюрос а промыслан кулгалхоша а балха юкъе керда техника йоалаелта дикагIа леладаь даларе. ХIанз а моттигаш я балха дисциплина телхаеш, ремонт яьчул тIехьагIа юха а скважинашта ремонт е езаш.

Доклад ювцаш дакъалаьцар 10 коммунисто. ЙиълагIча бригадан партгруппорго нов. Шумилос партбюронна критика йир бюрос ше еш хинна решенеш коммунисташка дIа ца йовзийташ хиларах.

— Города кулгал деш бола болхлой коллективашта юкъе кIезига хул, йоах нов. Шумилос. — Тха промыслан дукхагIа болча болхлошта бIаргабайнабац партен горкома секретараш н.н. Тебоеви Смирнови. Промыслови кулгалхой а хилац тхо долча наггахьа мара. Нахаца кулгалхой бувзам айхагIа хург болаш, шоаш бригадашка баьхкача физически къахьега деза кулгалхоша. Нийса баьб партбюрос управленчески аппарато болхлой профессеш Iомае еза, аьнна баь соцам.

Пенсионера нов. Савина, вторични методай цеха партгруппорго нов. Шаповаловс дийцар наха юкъера кхетама болх лелабеш долаш дола кхоачамбоацараш. ШоллагIча бригадан агитаторо нов. Дубовицкаяс масалаш доаладу бехктокхамера болхлой бригадашка баха ца тугаш хилара. Масала, партен горкома лектор нов. Беляев бригаде цкъа мара хиннавац. Промыслан геолога нов. Голомагас Iилман темах лекци еша дош деннадар, цхьабакъда из дош кхоачацдензар.

Цхьаболча агитатораша промысле, къаьстта десятидворкашка, болх бац, — йоах нов. Дубовицкаяс, — из иштта да, партбюрос тхо цIаккха а хьа ца гулдаьндаь, тхогара болх дIа ца бехандаь.

Профкома председатела нов. Торийс ОРС-а чIоагIа критика йир болхлой баьца даарашца во Iалашбаь хиларах.

Къамаблаш даьча коммунисташа нн. Куксина, Скрипниченкос, Руденкос, Паука иштта кхычар «Малгобекнефта» НПУ-на критика йир промысел эшача материалашца Iалашъелга во леладеш хиларах.

А. СЛЕСАРЕВ.

Кхы а дикагIа лелабе политически болх

Укх деношка Грозненски района Ленина цIерахча колхозе отчетнихаржара собрани хилар.

Ший отчетни доклада тIа нов. Осколковс дийцар ССКП XX съезда исторически решенеш кхоачашъеш колхоза партийни организацес организационно-партийни а партийни политически а болх кIезига-дукха тоабаь хилар.

Партийни организацес баьча балхо гIо дора колхозникий творчески уйла лакхъярна. ДукхагIча колхозникаша хьинаре къахьийгар колхоза бокхашка, хьайбаш леладеча фермашка.

Колхозо ханал хьалхагIа а планал совгIа а дIаделар пачхаьалкхенна ялат. ТIеххоачашъяьй пачхаьалкхенна шура. тха, фуаш дIадалара шера йола план.

Цхьабакъда, докладчико а пренеех къамаьлаш даьча коммунисташа а дукхагIа дувцар кхоачамбоацараш.

Парторганизацес во лелабу парте боацача наьха активацара болх, шоай мугIарашта юкъе хьайийбаьбац дикагIа бола колхозникаш. Комсомольски организаценна кулгал мела ду. Партийни организацес хIанз а мела лелабу колхоза правленен боахама балха тIахьожам.

Шоай къамаьлашца коммунисташа н.н. Жабина, Билетовс, белгалдир, хьатIадоагIаш Iа да, вай коммунисташеи колхоза правленеси Iанна кийчо ярна йоакхо кIезига ю, аьнна. Кагий доахан чудохка моттиг яц вай. Царна лаьрхIа хьадеш гIирсаш а дац. Коммунисташа а колхоза правленес а мела къовсам лелабу колхоза рузкъа лечкъадерашца.

Хьехархочо нов. Еремкинас юрта Совета чIоагIа критика йир цо хьехархошта бахара хьал тоадарна новкъостал кIезига деш хиларах. Колхозникашкара доаккхачул дукхагIа доакх хьехархошкара электричествах, хих, доахан доажадарах доаккхар. Цо иштта белгалдир тикаша болх во беш хилар.

— Оаха дуккхазза а дехар даь доллаше а района культуран отдело вIашагIделладац берий кинош хьокхилга, цудухьа бераш сарахьа кино аха дезаш хул, — йоах нов. Еремкинас.

Ший къамаьлаца колхоза председатела нов. Гагуевс дийцар, нагахьа санна коммунисташа цхьабарт болаш, колхозникашта юкъерча кхетама балха хIара денна кулгалдаьдаларе колхоза болх дикагIа леларгбар. аьнна. Колхозникашта юкъе кхетама болх бац хьехархоша а парторганизацерча коммунисташа а н.н. Иваненкос, Билетовс, Головченкос а. Наха юкъера кхетама болх мела лелабу, цудухьа хIанз тоъал колхозникаш ба балха ца ухаш. Моттигаш я коммунисташа партийни а къахьегама а дисциплина телхаеш, — йоах нов. Гагуевс.

Болх тоабарна де дезар белгал а деш соцам бир партийни собранес.

Ф. ВАСИЛЬКОВ.
ССКП Грозненски райкома орготдела заведующи.

„Турпала гIулакх дарга вех Iа, комсомольски билет“

Иштта цIи йолаш яр дукха хайоацаш № 2 йолча грозненски технически училище хинна комсомольски катирхой сайре. Из хетаяь яр Ленински комсомола 40 шу дизара.

Цига катирхошта хьалхашка къамаьл дир комсомола III съезде дакъалоацаш хиннача, хIанз пенсионер волча Д. Д. Коротковс. ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар цар цу исторически съезде В. И. Ленина даь къамаьл дувцаш цо аьнначунга.

Цул тIехьагIа тIемхой-комсомольций вахар дувцаш къамаьл дир эпсара нов. Саркисовс. Иштта чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар комсомола XIII съезда делегата нов. Литвиновс даьча къамаьлага а.

С САИДБЕКОВ.

Бурув деттарий толамаш

Дукха ха яц «Сунжанефта» управленен Ачалукски контора вIашагIъелла. Конторан коллективанна хьалхашка латта декхараш дизза кхоачаш ца дойя а, шоаш ца кхобеш хьинаре къахьегаш ба бурув деттача вышкай дукхха а болхлой.

Октябрьски социалистически революцен 41 шу дизара сийна яхь а йоаржаяь балха дика толамаш даьхад коммунист нов. Власкин Виктор Петрович мастер волча № 45 йолча буровой коллективо. 132 дийнахьа тоха дезача 2263 метр бурув 88 дийнахьа техар цу коллективо. Бурув тохара план 250 процент кхоачаш а еш. Коллективо тIаийцача декхарах пайда эцаш къахьегилга 93,6 процентага кхоачийтилга хиннадале 96,1 процентага кхачийтад.

ТIехдаьнна дика къахьегарца белгалъяьннай бурильщика нов. Синельникова бригада. Цун цхьан вахтас 817 метр бурув техад.

Иштта хьинаре къахьегаш я нов. Шкурат Юрий Михайлович керте латта бурув деттача вышкан коллектив а. Планах бурув тоха лаьрхIачул 36 ди хьалха баьлар вышкан болхлой 2031 метр бурув теха.

Конторе эгтара хьалха балха юкъе керда химреагентсульфитно-спиртови барда йоалайир цу коллективо. Цо Iалашдир инструмент турбаех дIаца леташ лелилга, бурув сихагIа тохилга.

№ 37 йолча бурув деттача вышка тIа болх беш тайп-тайпарча къамий нах ба. Царца цхьана, цу барттайнача коллективаца безамца къахьегаш ба гIалгIай Кузигов Хьасани, Точиев Мажити. Буровой тIа балха венача хана нов. Кузигов Хьасана 4-гIа балха разряд оттаяьр. Цунца болх беча эрсий новкъосташа гIо а деш балха говзал Iомайир цо. Дукха ха йоацаш балха говзал тохкача комиссес 5-гIа балха разряд еннай цунна. 4-тIча разрядах болх беш вола Точиев Мажит а ва кастта 5-тIча разрядах болх бергболаш. Дика къехьегаш ва болхло нов. Стволин Степан а, бурув детта нов. Попов Федор а.

Коллективо сий деш а ший болх дика бовзаш а ва слесарь нов. Федоров Петр Савельевич.

—Петр Савельевич ер де деза Iаьнна дIаала дезаш вац, — йоах мастера нов. Шкурата. Цунна шийна хов фу де деза, хIаьта цо болх баьча тIахьежа везаш хилац, цIенча дегтIара, ше бехктохкаме волга ховш ду цо ше дер.

Октябрьски социалистически революцен 41 шу дизара сийна 25-гIа Октябрь тIаккхоачаш № 52 йола вышка эксплуатаце дIаяла аьнна дош деннад Ачалукски кIоарга бурув деттача тохкама конторан коллективо.

Т. ТЕБОЕВ.

Эрсий писателаш Нохч-ГIалгIай мехка

(Библиографи)

«Эрсий писателаш Нохч-ГIалгIай мехка» аьнна кертаяздаьр а долаш Нохч-ГIалгIай книжни издательствос арахийцай филологически Iилмай кандидата Б. С. Виноградовс язъяь брошюра. Нохч-ГIалгIай АССР-а «Литературан географе» справочник вIашагIдолла декхар шийна хьалхишка а оттадаь язъяьй из авторо. ЧIоагIа къахьийгад Виноградовс историко-краеведчески материалаши письмоши хьагулдеш а уж вIашагIтохаш а. Цу гIулакха дукхча художественни произведенеш а кхьдола специальни литературоведчески книжкаш а, дукхатI долча даькъе дукххача наха йовзаш йоаца произведенеш, йовза йийзар цун. Цудухьа вIаштIехьа даьннад цун цу дукха доккха доацача книжка тIа из литературно-краеведчески экскурси а яь гIорбаьнна болча говзача-писателаша шой говзамерча произведенеш тIа кавказен тема мишта белгалъяккхай хьахьокха.

Брошюрас из ешаш волчоа йовзийт гIорбаьнна эрсий писателаши поэташи М. Ю. Лермонтов, А. С. Грибоедов, А. И. Полежаев, Л. Н. Толстой хинна а лийна а Нохч-ГIалгIайчен белгалъяьнна моттигаш. Цу тIа дувц, цар лоаман нахаца хиннача безамах, гIулакхех.

Нохчийи, гIалгIайи цар вокхагIа волча веший-эрсий халкъашта юкъе хиннача доттагIлен овлаш гаьнна хьалха дIаяхача ханага долхаш да. XVI бIаьшера эггира хьалха кхаьчаб Тирка йисте крепостной Iоткъамах байдда баьхка эрсий. Укхаза, Тирка йисте дукха лакха доацача лоамашта (гребни- юхе баха хайшаб уж, цудухьа гребенски казакаш оал царех. «Нохчашта юкъе бахача казакаша гаргалонаш яьй царца, хIаьта цар оамалаш, вахара гIулакхаш лоамарой нраваш хьайицай: цита а ше хиннача тайпара цIена а болаш эрсий мотт бисаб цар»,— яздаьд Л. Н. Толстойс.

Эрсий дикагIа йолча общественноста дика кхетадора Кавказ Россех хьатоханза яргIоацилга, цхьабакъда паччахьа Iаьдала колониальни политикана раьза-м яцар из.

Кавкзерча къамий культуран вахар тоадара чIоагIа лоархIам болаш хиннад Кавказе хьалхалаьттача деятелаша эрсий писателашца бувзам лелабар а хIаьта Кавказо а ший аргIагIа эрсий писателаш дика тIаэцар а.

Воккхача критика В. Г. Белинске яздаьд «Вай поэтически таланташта ага хила, цар музан вдохновитель а пестун а, цар поэтически даьхе а хила егIача санна я Кавказ».

ЧIоагIа сакъердам а болаш ешалу А. С. Грибоедов Грозный крепосте вена хилара хетаяь йола книжка оагIонаш. Дика хьахьекха да книжка тIа, Кавказен къамий а Тирка йистерча казакий а творчество Лермонтова дукххача произведеней лард хилар.

Дикка дукха язду Б. С. Виноградовс Нохч-ГIалгIайчене Л. Н. Толстой хиларах, цо нохчашца Садо Мисербиевцеи, Балтой Исаевцеи иштта кхыбаршцеи, гребенски казакашцеи леладьча доттагIленах писателa творчествона мел боккха пайда баьннаб.

Книжка йистедоллача даькъе язъяь я лоацца хроника, цига я дIаязъяь А. Грибоедови, А. Полежаеви, М. Лермонтови, Л. Толстойи Кавказе хилара керттера ханаш.

Октябрьски революцес кхы хургдоацаш дIадаьккхад Россе къамашта Iоткъам беш хиларах дола гIулакх, хIаьта вай мехка мел дахача доккхийча а кагийча а къамашта цар экономически, политически, культурани вахар дегIадоаладара йоккха мукъале а яьннай. Феодальнии къамаш теIадареи Iоткъама духьал къовсам лелабеш чIоагIданнад Нохч-гIалгIайи эрсийи къамашта юкъера доттагIал.

Нохч-ГIалгIай книжни издательствос доккха гIулакх даьд из массанена а пайда лургбола, сакъердаме Г. С. Виноградова брошюра арахийца.

Ала безам ба са, — из, хетаргахьа, автора материал гулъярга хьежжа хурдда,—книжка тIа писателий портреташи, уж йицлургъйоаца литературан моттигаш тIа а йолаш Нохч-ГIалгIай АССР-а схематически картеи долаш ардаьккхача бакъахьа хургдар, аьнна.

Цхьаькха а замечани я: из брошюра ешаш вар чIоаггIа раьза хургвар издательствона нагахьа санна брошюра полиграфически оформлени дикагIа яь хинна яларе.

В. СВЕТЛИЧНЫЙ.

Кагирхой сийлен гIулакх

«Гудермесски» совхоза 3-ча отделенен гIулакхаш довза доладелар сона Гудермесе элеваторе хьажкIаш яхьаш енача автомашинаца со дIаводача хана. БIарахьежача ткъаь пхиъ шу даьннад аргдолаш, юкъерча дегIара, цхьа коача оамалаш йолаш ва аьнна хеталуш хинна шофер къамаьл дара тIера вар.

— Со а соцара ши шофер а Грознера даьккад тхо ялат чуэца, командировках, — дувцар цо. — КхоалагIча отделене Iалаьмате чIоагIа хьийкъад укх шера ялат. КIа, хьажкIаш, баьца-даараш-долла хIама беркате дийбад цигача. Ерра миссел яр цигача хинна харбазаш (машина баранка цхьан секунда дIа а хийца, кулгаш шерра дIа а доаржадаь шIелгаш вIаши чоалдехкар цо харбазий йоккхал хьахьокха гIерташ). ХIаьта цкъа свеклай кхашка тхо долча хана овла хьалбаьккхабар оаха. Фу хилар мот хьона, цунах? Пхиьи ахи килограмм-м, даьра, хилар!

Духьал машин йоагIар. Къамаьл цкъарчоа соца а даь, ший машин легI а яь, лораеш тIехъяьккхар цо. Цхьа ха яьккхар шоферо йист ца хулаш.

ХьажкIаш-м вIалла ювца езаш а яц, — йоахар цо дIахо, — оагIора а даьнна латт-кх хьажкIай хенаш. Iурра денз сарралца болх бича а, уж элеваторе дIахкаххьала хилац тхо-м.

— Иштта дукха болх барах кIаьдлу хургда шо,—аьнна дош юкъедихьар аз цун къамаьла сай хьакъалах цунга кхы а камаьл дайтар лерхIаш. Бакъда из гIалат хиннадар. Шофер сихха хьавийрзар согахьа. Мича бахабар цун даиман белаш хинна безаме ши бIарг? Сона бIарахьийжараш-м цIимхарча юхьа тIа баьлла кIора санна Iаьржа ши бурдолг бар. Со-м цкъарчоа фу хиннадхьогI укханна, аьнна хетаденна а вар.

— КIаьдлуйя? КIаьдлац, даьра, тхом-м! — аьлар цо хIара дош къоаста а деш, хIаьта тхо Исти-Су (3-гIа отделени йола юрт) дIаккхаччалца кхы йист а хиланзар из». «Ма йоккха я-кх советски патриотизм! Ма боккха ба-кх вай кагирхой къахьегамцара безам», — аьнна уйлаш а йолаш со волча ханна машин 3-ча отделенен токе сецар.

Укхаза чуийнна томараш тIехьа хьажкIаш цIенъеш а, фуалйоахаш а, егаш а боахкар дукхагIбараш кагий кхалнах а болаш хинна болхлой. Укхаза вайзар сона районе цIи хезача комсомольско-кагирхой бригадан бригадир Сулейманов Шейх-Ахьмад, лохарча дегIара, сабаре, Iимерза, кIаьда оаз а йолаш хинна зIамига саг. Аз се шийна дIавовзийтача, Шейх-Ахмада аьлар:

— ХIанз каст-кастта ух тхо долча редакцен болхлой. Бакъдар аьлча, гIалгIай газета болхлоех-м тханцига хIанзалца саг а хиннавац.

— Миштад шун гIулакхаш? ХьажкIаш дика хиннай, ма йоахий, шун.

— ГIулакхаш укх сахьате-м во дац. ХьажкIаш, яхий Iа? ЧIоагIа хьийкъай. ХIара гектара тIара 70—80 центнер томараш тIехьа хьажкIаш йоалаш хилча дика еций уж?

ХьажкIаш ши-шех хьийкъа яц. Сулейманова бригадас чIоагIа гIулакх дир царна. Бригадан членаша Абуева Шаймана, Ильясова Хаьдас, Курбанова Сонияс, Бикусова Анастасияс дукхха кхыбараша а цхьан минута шоай декхараш диц ца долийташ, кхахьийгар бIаьсти уж дIаювш, аьхки царна оасар деш, нийлхъеш, лаьтта цамцадоаккхаш. ЧIоагIа безаме хеташ чуэц цар хьажкIаш, уж кхаьчача хана. Паччахьалкхенга хьажкIаш йохкара план цаI-ах совгIа кхоачашъе лаьрхIад къонача болхолоша.

Кагирхой балха юкъе дукха да сийлен гIулакхаш. ХIаьта цу гIулакхий лоархIам беш эггара хьалха белгалъе еза комсомольцаш а кагирхой а шийна гонахьа кхотабе а цар болх дика вIашагIболла а хайнача комсомольски организацен секретара Сулейманов Шейх-Ахьмада говзал. Цу организацен юкъе 14 саг мара вац, цхьабакъда уж берригаш а болга ховш-м ба. Дикеи дукхеи барал совгIа цхьалхле йолаш хул цар баь болх. Иштта чакхбаьккхар цар силос яшайоллара болх а.

Укх шера социалистически декхараш тIаэцача хана 3-ча отделенен болхлоша план 2100 йолча метте 2600 тонн силос кийчъе аьнна дош деннадар. Шоай дош кхоачашдар духьа хьинаре къахьийгар болхлоша хьажкIаш, магар дIаювш, тIаккха царна гIулакх деш. Юххера а силос яшайоллара болх Сулейманова бригадана тIабиллар. ВIалла салоIий-хьогI акхар, аьнна хеталора цу хана царна бIарахьежача. Ди а бийса а ца къовсаш къахьийгар къонача болхлоша. ХIаьта цар къахьегам толаме чакх а баьлар: 4500 тонн силос яшаелла байлар уж лоацца хана! Из яр планал шозза совгIа дукхагIа! Бригадас районе хьалхара моттиг а яьккхар, хIаьта «Гудермесски» совхоза дIа-юха тела ЦIе байракх а елар цунна. Цул совгIа, кагирхошта совгIата волейболи, сеткеи белар. Комбайнера Кахаев Андреяна, трактористашта Базуркаев Салмана, Эсамбаев Iимрана, силос йотташ хиннача Жигирханов Махьмена сахьаташ а хIаьта хIара бригадан члена комсомола Сийлен грамоташ а елар.

— ХIанз тха бригада ехай, — йоах Шейх-Ахьмада.

— Мишта ехай?

— Аз-м бегаш бора. Гуйран балхашка хьежжа дIа-юха къийстаб кагирхой: цхьабараш кхашка турахьа дувча ялаташта лаьтта оахаш ба, вожаш элеваторе хьажкIаш дIаккхухьаш ба, кхоалагIабараш укхаза токе ба.

Дика лел отделене турахьа дувш дола ялат дIадера болх а. Хьоггехьа дIабийна баьннаб мукх (план 400 га йолча метте 450 га), кIина аьха даьннад 500 га лаьтта, хIаьта 320 гектара тIа дIадийна а даьннад кIа. Цу дерригача балхех доккха дакъа Сулейманова бригадас а даьд.

ХьатIэттар кагирхошцара къаста веза ха. Хьинаре а кIаьд ца луш а къахьегаш боахка къона болхлой бовзарах, дог гIоздаьнна а вар со цхьан оагIорахьа, хIаьта вокха оагIорахьа, царцара къаста везилга дагадехача, сайна ха а ца ховш, кера чу гIайгIа этта а вар со. Юххера а бокъонца кхетадир аз тхьовра «кIаьдлу хургда шо», аьнна аз шийга аьлча, зIамига саг-шофер сайна эгIазваха хилар. Бехкевацар из. Чуийнна къа а хьегаш, къахьетамах дог гIоз а дувлаш, цунах сина салоIам а хулаш воаллача сага ший кIаьдлулга хоалац е из хоадала дага долаш а хилац из. Селла боккха низ ба къахьегам! Эггара чамболашагIа бола кхача, эггара безамегIа бола сакъердам, эггара пайданегIа бола салоIам ба къахьегам из бокъонца кхетабечоа.

Исти-Су юрта се дIавигача шофера а (цун цIи йовза кхензар са, вешта аьлча, из цIаьхха сона эгIазвахарах дехар са из гIулакх) Сулейманов Шейх-Ахьмада бригадана юкъерча кагирхоша а къахьегам иштт кхетабелга гучадаьлар сона. Цудухьа хала хийтар сона царцара къаста везилга.

IАЛ. КОСТОЕВ.

Къилбаседа-ХIирий АССР. Массехк шу хьалха хьаяь Эзмин ГЭС — Къилбаседа-ХIирийчен эггара низ болашагIа йола гидроэлектростанци я. Цун кхаь турбина низ 45 эзар киловаттага кхоачаш ба.

Автоматикани телемеханикани толамашка хьажжа советски инженераша лаьрхIад станце йизза автоматизаци е аьнна. Керттерча процессашта телеуправлени яра аппаратура монтаж йисте яьннай. Нагахьа санна хIанз ерригача станцен управлени еш ГЭС-а зале вагIа саг вале, касттарча хана управленен пульт Орджоникидзе IочуйоагIаргъя, 25 километр гаьна. Укхазара йоаггIача сигнал-командащца бIарччача энергосистема дежурне ГЭС-а а балха а управлени ергья.

Сурта тIа: Эзмин ГЭС-машинни зале.

Н. Рахманова сурт ТАСС фотохроника.

ГуйранХялаташ дIадувш ба

АргIан йоаца XXI съезд гулъе аьнна ССКП ЦК Пленумо баьча социамо хьинар айдяь доккхагIа социалистически декхараш тIаийцад «Гудермесски» совхоза кхоалагIча тоделенерча механизатораша.

ХIанз беррига низ тIабахийта гурахьа дIадувча ялаташта лаьрхIа лаьтта оахаш а кIаи мукхи дIадувш а боахк уж.

Гурахьа дIабувча мукха деррига аха дезар 450 гектар лаьтта да, хIанзехьа а кхо бIаь совгIа гектар лаьтта аьха а, цу тIа мукх дIабийна а баьннаб механизатораш. Цу отделенерча механизаторашта юкъе цхьаь-цаI механизатор вац, дийнахьа йоагIа норма кхоачаш ца еш. Царна юкъе а ба белгалбаьнна болх беш бола механизатораш. Масала: трактористаш Мудаев Салауддини, Батаев Махьмуди, сеяльщикаш — Курхаджиеви, Абуеви и кх. б. Уж ба, хIанз, гурахьара мукх дIабувча метте болх беш. Цар нормах 36 гектар мара йоацача хIара денна 48—50 гектара тIа мукх дIабув.

Иштта дика болх бу вордашца дIаде фун ялат тIаозаш болча возчикаша Цициев Эдалсолтаси, Эльсункаев Кюраси, Алапаев Шадидаси. Эшшача хана фун ялат тIалоаттадаро, тракторий торо хулийт цахаддаш болх бе.

ССКП ЦК Пленумо аргIан йоаца XXI съезда сийна цу отделенерча механизатораша дош деннад, 900 гектара тIа дIаде деза ялат октябра хьалхарча деношка дIадийна даккха аьнна.

Р. РАШИДОВ.

Татарски АССР. ХIара дийнахьа республикан промыслашка миллионаш кубометраш мехкадаьттани попутнии газ йоакх. Гаргтарча шерашка газ йоаккхилга дикка лакхлургда.

Попутни газа переработка ю Миннибаевски газобензинови заводе, цигара мехка тайп-тайпарча миIингашка дIаухийт Iалаьмате дукха химически бедал. Дукха ха йоацаш предприятен коллектив йолаяннай синтетически спирт даккхарна чIоагIа лоархIаме йола коача газ кхахьийта.

Сурта тIа: даьттанапсорбционни установка — Миннибаевски газобензинови завода керттерачарех цхьа агрегат.

Б. Мясникова сурт.
ТАСС фотохроника

Колхозни специалисташ

Хьалхарча Мая цIерах йола колхоз дукхача тайпара отраслеш йолаш я. Юртбоахаман дукха техника я цига мастерске ремонт еш., Цу мастерске йоккха говзал йолаш мастераш ба болх беш.

Дукха ха я Виктор Павлович Савельев мастерске болх беш вола. Дикача балхаца белгаваьнна ва из. хIара дийнахьа йола норма тIехкхоачашъеш. Дукха оатхалаш яьй цо ше деталашта еш йола ремонт сихагIа а аттагIа а е йиш йолаш. Масала, хина насосий цилиндраш хьокхаш йола резец, иштта кхыдараш. Цунна тIехьа ца вусаш болх беш ва къона токарь Владимир Хуторский а.

Ялат чуэца боахкача хана нов. Горшнев а Хуторский а бригадацара трактора тIехьашкара мост дехар. МегаргIйолаш материал яцар цу гIулакхa. Цунна сихха дагадехар фу деза, йоккха диаметр йолаш йола болванка хьа а ийца цунах пыльник йир цо. IуйрIийна нов. Хуторскес тоаяь латтар трактор.

— Кхы а дикагIа бе йиш я болх,—йоах Виктор Павловича Савельевс, — цхьабакъда, оборудовани тишъенна, къаьна я, хьалуш инструмент а материал а яц. Цу гIулакха оарцагIа яла декхарийла я колхоза правлени.

Мастерске я йоккха кузнечни цех. Дукха ба цига специалисташ. Кузнецаш Богомольский, Ларионов Иван, Тупицын, Еиенко, Коротков Дмитрий. Уж берригаш а дика болх беш ба норма тIехдика кхоачашъеш.

ХIанз керда хьалъеш латт цига механически мастерской. Ах здани яь йистебаьннаб уж.

— Тхо-м болх баь йистедаьнна а хургдар,—йоах мастера Леонид Иванович Головановс,—балха тIера тхо ца доахаре. Оаха, цхьан дийнахьа цига бу болх, шоллагIча дийнахьа кхыйолча моттиге бу.

Кастта йистебаргба уж мастерской хьалъяь, керда яьча мастерской дукхагIа хургья оборудовани, цудухьа ремонт сихагIа ергъя.

В. ЕВЧЕНКО.

Скважина болх бе йолаеннай

Дукха ха йоацаш скважинашта лаьттан кIалхара ремонт еча мастера Касакова инициативах № 3-1 йолча скважина юхаметтаоттаяра балхаш де болабаннаб.

Цу скважинана бурув теха 24 шу даьннад, цхьабакъда, газ мара мехкадаьтта даланзар цо. МагIалбика цу хана газ эшацар, цудухьа из скважина болх беш яцар. Иштта дIадаьлар массехк шу. Цунна гонахьа гIолла мехкдаьттан скважинаш хьаийлар. Цу хана дагадехар нов. Касакова скважина юхаметтаоттае аьнна.

— ХIанз мехкдаьтта хила деза цига аьнна хийтар цунна. Из дIадийцар цо промысла кулгалхошка.

Скважина тоаяра раьза хилар берригаш а. ХьалхагIа бригада халла мара болх бацар, цхьабакъда, цементни пробке кхаьчача скважина капитальни ремонт еча цехага болх бе дIаяла езаш хилар скважина.

Массехк ди хьалхагIа скважина юхаметтаоттаяь яьнна болх бе йолаеннай.

Из скважина болх бе йолаяларах бригадан коллектив планал совгIа мехкдаьтта даккха аьнна тIаийцача декхарашка юхахьожаш а, хIаьта хIанз ССКП XXI съезда сийна керда декхараш гIайидеш а я. Цар дош деннах ер шу чакхдоаллаш планал совгIа даьхенна 2150 тонн мехкдаьтта дала, аьнна.

И. АПУРИН.

Халкъа боахаме атомни энерги юкъейоалаяь керда моттигаш

МОСКВА. Л. Я. Карпова цIерахча Iилман-тохкама физико - химически института сотрудникаша халкъа боахаман кердача моттигашка атомни энерги юкъейоалае балхаш деш ба. Полиэтиленах яьча хIамаш йIовхал—шелал чакх ца ялийтара метод оттаяьй укхаза кобальта радиоактивни изотопаца цу хIамашта зIанараш тIахьокхара наькъаца. Масала, электрически проводай полиэтиленови изоляцес йIовхал-шелал чекх ца ялийтар лоархIам боллаш лакхдаьд. ЗIанараш тIахьокхарца кийчъяь изоляци болх бе мегаргйолаш хул 150—180 градус температура хилча а. ХIаьта зIанараш тIа ца хьекхача политэтиленови изолядес 80—100 градус температура мар лац.

Сурта тIа: зIанараш тIехьекха кийчъяьча полимерий механически свойстваш къоастаеча прибора хьалхашка ва. воккхагIа вола Iилман сотрудник химически Iилмай кандидат Ю. М. Малинский.

С. Приображенке фото.
ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIай АССР-а дукха бераш долча ноаноашта „Матерински слава„ яха орденаши „Медаль материнства„ яха медалаши ялараx

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо 1944 шера 18-ча августа арадаьккхача указага хьажжа совгIаташ лулда:

«Матерински слава» яха I-ча степена орден ийс бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта:

1. **Булуева Зайнап** — Саясановски района Саясан яхача юртарча цIен нанна.
2. **Кусаева Мария Васильевна** — Грозненски района Старая Сунжа яхача юртарча цIен нанна.
3. **Перезолова Анна Алексеевна** — Грозненски района Первомайская яхача станицан цIен нанна.

«Матерински слава» яха II-ча степена орден бархI бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта.

1. **Абдулханова Байса** — Советски района Асланбек-Шерипова цIерах йолча юртарча цIен нанна.
2. **Башаева Iайшет** — Советски района Вашиндорой яхача юртарча цIен нанна.
3. **Исаева Маржан** — Урус-Мартановски района Чечен-Аул яхача юртарча цIен нанна.
4. **Касмынина Ольга Ивановна** — Грозненски района «Аргун» яхача колхоза колхозница.
5. **Морозова Ольга Петровна** — Урус-Мартановски района Чечен-Аул яхача юртарча цIен нанна.
6. **Оздоева Лоли Хуниевна**—Первомайски района Первомайская яхача юртарча цIен нанна.
7. **Пузина Антонина Федоровна**—Грозненски района Первомайски станицан цIен нанна.
8. **Шамилева Аминат Межиевна** — Грозненски района Комсомольское яхача юртарча цIен нанна.

«Матерински слава» яха III-ча степена орден ворхI бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта

1. **Алиева Саймат** — Веденски района Белгатой яхача юртарча цIен нанна.
2. **Алсултанова Басар Хасановна** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
3. **Усуханова Наташа Магомедовна** — Урус-Мартановски района Чечен-Аул яхача юртарча цIен нанна.
4. **Ахмадова Сацита** — Советский района Малые Варанды яхача юртарча цIен нанна.
5. **Ацалаева Хьава** — Советский района Борзой яхача юртарча цIен нанна.
6. **Загаева Саудат** — Урус-Мартановски района Гойты яхача юртарча цIен нанна.
7. **Ларшина Просковья Николаевна** — Первомайски района Первомайское яхача юртарча цIен нанна.
8. **Ражабова Саидат** — Советский района Сталина цIерах йолча колхоза колхозница.
9. **Сальгириева Чавку** — Грозненски района Старая Сунжа яхача юртарча цIен нанна.
10. **Степанова Александра Михайловна** — Грозненски района Петропавловски яхача станицан цIен нанна.
11. **Сулейманова Самилат** — Советски района Ушкалой яхача юртарча цIен нанна.

«Медаль материнства» яха I-ча степена медаль ялх бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта

1. **Азиева Пади**—Советский района Зоны яхача юртарча цIен нанна.
2. **Арсанукаева Себила** — Советски района Хал-Килой яхача юртарча цIен нанна.
3. **Ахаева Хадижат** — Урус-Мартановски района Алхан-Юрт яхача юртарча цIен нанна.
4. **Ахмадова Жовжан Давлетгириевна** — Грознески района дулхани-шурийн совхозерча поселка цIен нанна.
5. **Ахмедова Буша**—Советски района Памятой яхача юртарча цIен нанна.
6. **Ахмадова Совдат** — Курчаловски района Куйбышева цIерах йолча колхоза колхозница.
7. **Басханова ПаьтIимат** — Грозненски района Комсомольское яхача юртарча цIен нанна.
8. **Бессонова Клавдия Ивановна** — Грозненски района № 28 йолча оалхазарий совхоза болхлочоа.
9. **Бешиева Тута** — Советски района Малые Варанды яхача юртарча цIен нанна.
10. **Бугаева Каман Исаковна** — Грозненски района Толстов-Юрт яхача юртарча цIен нанна.
11. **Бурсагова Секимат** — Советски района Вашиндорой яхача юртарча цIен нанна.
12. **Ганижева Совдат** — Первомайски района Первомайское яхача юртарча цIен нанна.
13. **Джамбекова Маликат**—Советски района Борзой яхача юртарча цIен нанна.
14. **Даудова Мая** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
15. **Исрапилова Зулпа Какоевна**—Урус-Мартановски района Гойты яхача юртарча цIен нанна.
16. **Кормалюгина Мария Матвеевна** — Грозненски района «Новый быт» яхача колхоза колхозница.
17. **Масхудова Аймани** — Курчаловски района Октябра 40 шу яхача колхоза колхозница.
18. **Майрбекова Ама** — Советски района Малые Варанды яхача юртарча цIен нанна.
19. **Махмудова Марижа** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
20. **Мирзаева Хасант** — Веденски района Белгатой яхача юртарча цIен нанна.
21. **Мицаева Маруся** — Веденски района Агишты яхача юртарча цIен нанна.
22. **Мусаева Байзант** — Веденски района Агиштабой яхача юртарча цIен нанна.
23. **Мусаникова Хьава** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
24. **Магомадова Кужа** — Веденски района Агиштабой яхача юртарча цIен нанна.
25. **Паскушева Сайха** — Советски района Барзой яхача юртарча цIен нанна.
26. **Садулаева Залпа** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
27. **Тарамова Маржан Мадаевна**—Саясановски района Ялхой яхача юртарча цIен нанна.
28. **Товсултанова Басан**—Советски района Большие Варанды яхача юртарча цIен нанна.
29. **Турпалова Бикато** — Урус-Мартановски района ворхI шера дешача Алхазуровски школан болхлочоа.
30. **Тульникова Просковья Степановна** — Грозненски района Старая Сунжа яхача юртарча цIен нанна.
31. **Шамельханова Лайла** — Веденски района Тазень-Кале яхача юртарча цIен нанна.
32. **Хункурханова Казабат Хамидовна** — Грозненски района Правобережное яхача юртарча цIен нанна.
33. **Эльгириева Кусум** — Веденски района Гуни яхача юртарча цIен нанна.
34. **Юсупова Iайшет**—Урус-Мартановски района Гойты яхача юртарча цIен нанна.
35. **Юсупова Нуймат**—Урус-Мартановски района Чечен-Аул яхача юртарча цIен нанна.

(ДIахододар хургда)

Эггара хьалха космосе кхачара шу дизар

СССР Iилмай Академен Президентаца академикаца А. Н. Несмеяновца даь къамаьл

1958 шера 4 октябре цхьа шу даьннад Советски Союзо дунен тIа эггара хьалха говзалца хьаь Лаьттан спутник урагIъяхийта. Из дарца керда зама хьайийлар — космически сигале караерзаяра зама. Хьалхарчунна тIеххьа шоай орбиташка кхаьчар шоллагIа а кхоалагIа а йола советски спутникаш.

Реактивни болама теорен лардъеллача, сага лоIамах лелаеш йола ракеташ хьаьача, планеташта юкъера бувзама энтузиаста — К. Э. Циолковскена 1895 шера эггара хьалха дагадехар сага кулгашца вай планетан спутник хьаелга. Адамо шийна хьалхашка увттадаьча декхарех эггара доккхагIа дола декхар — дуне карадерзаделга дулургдола гIулакх хинна дIаэттад хIанз.

Эггара хьалхара космически полето кийчо еш йоккха технически халонаш нийсъелар, уж эшаеш дукхача шерашка тIагIертта къахьийгар Iилманхой йоккхача коллективаша — конструктораша, инженераша, физикаша, математикаша, астрономаша. Хьае езаш яр Iалаьмате халача термически хьалашка тешам боллаш болх берголба низ бола двигатель, цунна эша доагам доккха дезар, полеташ еш хулаш бола боккха низ ловртболча ракетан яйга а чIоагIа а йола конструкци лаха езар. Ше хьожаяьча орбита тIа спутник йоаккхарйолча — ракетан оптимальни режимаш оттае а, уж режимаш Iалашъергйола автоматика хьае а езар. Хьае а вIаштIехьъяккха а езар арахьара хьал тохкаш йола а лаьтта хоам бергбола а аппаратура.

Цхьаккха тайпа спутник хьаелгахи ше хьожаяьча арбитага цецвоаккхаш нийса из урагIйохийтилгахи цхьаккха къамаьл де а дезацар, нагахьа санна Советски Союза Iилман говзал лакхъеннаецаре.

Из кхетаду дунен тIа мелболча Iилманхошеи конструкторашеи. ХIаьта дунен мехкашта юкъе боарам боацаш советски Iилман сий айденна хилар хьахьокхаш дола ди а хинна дIаэттар 1957 шера 4 октябрь.

Аэродинамикахи оазал массахча сухалахи, радиотелеуправленехи, радиотехникахи автоматикахи лаьца СССР-е даь тохкамаш, ракетан леламахи автоматически нийсъярахи дола теоретически балхаш, яйгеи, чIоагIеи, йIовхал ловши йола материалаш, геттара чIоагIа йIовхал луш дола доагамаш лахар — говзалца хьаяь Лаьттан спутник урагIъяхийтилга а тIайоагIача хана кхыча планеташ тIа ухилга а кхоачашдарна мегаргйола ракета хьае йиш хилийта лард я уж дола хIамаш.

Ховш да, атмосферан лакхерча тIоаний физикан дешашта юкъе мел боккха лоархIам болаш я ионосфера, шийна чухь Iалама дукха явленеш хьахулаш йола из тамашийна лаборатори. Говзацла хьаьча лаьттан спутнико — гIетта лелача Iилман лабораторес — радиоволнашца хоамаш ду массехк бIаь километр лакха долча хIамаех, ионосферани космически зIанарийи къайленаш гуча а йоах. Кхыметтел шийн орбитах спутник леларах а, из орбита хувцалуш хиларах а дукха дик хIамаш гучадувл атмосферан геттара лакхехьарча тIоанашкарча белгалонехи, планеташта юкъерча моттигахи, метеорни демахи. Спутникаш урагIъахийтаро вIаштIехьадоалийт, седкъарчий керда къайленаш йовзийта, маьлха зIанарашка дунен историн чухь духхьашха хьежа а, уж Iомае а. Iилманхой вIаштIехьдаьннад бух боацача сигалара ухаш йола космически зIанараш кIезига чакхса доагIача лаьттан атмосфере а кхаьча, царех хувцамаш хилалехьа уж тахка. Радиоволнаш дIаахарна боккха лоархIам болаш дола ионосферан Iалам довзилга тIехь-тIехьагIа кхы а кIоаргагIеи нийсагIеи хургда. Уж явленеш йовзар — астронавтикан хиланза яргйоаца кийчо я.

Лаьттан спутникаш хьаяро вайна хьалхашка планеташта юкъера моттиг караерзаяр а из масса оагIонгахьара Iомаяра а декхар оттаду.

ХIанз де дезар уж тоахкамаш дIахо майрра дегIадоаладар да.

(ТАСС).

Союзий ЦIагIа Колонни зале хинна собрани

3-ча октябре Союзий ЦIагIа Колонни зале хилар говзалца хьаяь хьалхара Лаьттан спутник урагIъяхийта шу дизара хетаяь йола Москве города Iилманхойи общественностан викалийи ерригтгорода собрани. ССКП Московски города комитето СССР Iилмай Академеси гулъяь яр из собрани.

Собрани хьайийлар академика А. В. Топчиевс.

СССР Iилмай Академен президента А. Н. Несмеяновс йир хьалхара спутник урагIъяхийтара хетаяь йола доклад.

Собране къамаьл дир академика Л. И. Седовси, «Гони марси» яхача завода вальцовщика Социалстически къахьегама Турпалхочо Г. Н. Золотовси, физико-математически Iилмай доктора Б. В. Кукаркинеи, металл тедача станокий экспериментальни Iилма-тохкама института инженера Ленински совгIатий лауреата Д. А. Захарьевси.

Докладчика а къамаьл даьраша а чIоагIа раьза хинна белгалдаьккхар дукхача хана денз сага дага лаьтта космос караерзаелга кхоачашдер вай советски нах хилар.

(ТАСС).

Космосера наькъахой

Советски Союзе ка а йоалаш дуккхаза урагIаахийтай шоай борташ тIа жIалеш дола геофизически ракеташ. Уж жIалеш урагIакхихьар 110, 212, 450 километр лакха. ДегIамашта цхьаккха зе-зулам ца хулаш парашюташца лаьтта доссар жIалеш.

Атмосферан лакхерча моттиге урагIадахийта уж жIалеш кийчдеш дукха Iилман балхаш деча института лабораторешка я эггара кердагIа йола диагностически прибораш, осциллографаш, рентгеновски установкаш, кхыйола аппаратура а.

Прибораша автоматически дIаязду са доахаш а пха беттaлуш а хула хувцамаш, цIийна давленен боарамаш доах. УрагIадахийтача нийслургйола холонаш эшае Iомаду жIалеш центрифугаца.

Ракетаца никъ бе зIамга «космонавташ» кийчдеш боккха лоархIам болаш я вибростенд. ГIеттача хана ракето вибраци еш нийслуча хIамашта духьал отта Iомаду цо жIалеш.

Автоматически болх беча аппаратураца кийчъяь я космически ракетан герметически кабина. УрагIадахийтача хана жIалей дегIамаши болх мишта бу дIаязду ше кхаьстта йолча прибораша, хIаьта киносъемочни аппарато жIалей лелара сурт доаккх. Кабине долча астронавташта деззача тайпара фо нийсдеш йола фен регенерацен чоалхане система я кабина чу.

Белянкеи Пестраяи яха жIалеш 450 километр урагIадахийтарах гучадаьнна, чIоагIа лоархIам бола хIамаш Iомадеш болх бу хIанз институте.

— Болх бе долале вай,— йоах лаборанта Козявкага. Вибростенде шийга дIахьекхача моттиге дIастт петарах даьнна кIай жIалит. Лаккха урагIа дахийталехьа, хIара жIали дуккхача хана Iомаду цу аппаратаца. Вибрацега а доал из, гIеттача хана ракета чу оттаргдола кьал паргIатта ловргдолаш Iома а лу.

Фото Е. Кассина.
Фотохроника ТАСС.

212 километр урагIадахийталехьа хьалхагIа лабораторе беррига зем баьккхачул тIехьагIа, кабине шошоай моттигаш хьалийцар жIалеша. Массехк минот яьлча, гIетта а гIетта, космосе урагIахьорда биъ когара «астронавташ».

Фото Е. Кассина.
Фотохроника ТАСС.

Комсомольски трехлетках

Республикан культура айярна комсомольцаша кхайкаяь трехлетка кхоачашъеча дика толамаш даьхад Гудермесски районерча комсомольцаша. «Гудермесски» совхоза цхьоалагIча отделене дика киноплощадка яьй, клубашта ремонт еча а оформлени еча а дакъа лоацаш ба гудермесски кагирхой. Комсомольцийи кагирхойи низаца районе дешанзеи кIезига дийшаи хинна 110 саг йоазув деша Iомаьбаьб, укх шера 1250 керда га дIаегIай, хIаьта районе культуран ЦIен юхе салаIара парк а пневматически тир а йиллай.

Ала дезаш да гудермесски районера комсомольцаш боккхача безамца, беррига низ тIа а бахийта комсомольски трехлетка дIахьош къахьегаш болга.

Г. АЛМАЗОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

Нохчийи гIалгIайи школашта йола керда программаш

Нохч-ГIалгIай просвещенен Министерствос кийчъяь йола «эрсий метта нохчийи гIалгIайи школашкарча подготовительнии хьалхарчеи классашта лаьрхIа программаш» араяьннай. Программаш тIа я 1958—1959 дешара шера дешара план а.

Керда программаш я РСФСР эрсий йоацача школашта чIоагIъяьча эрсий меттеи литератураи программай нормативашка хьажжа оттаяь.

Ю. ОЛЬГИН.

Кхалнаьха совет болх беш я

ЧIоагIа сий долаш я кхалнаьха совет Гудермесски машиннаькъа узле. 150 совгIа кхалнах-активисташ ба цу совете. Царца ба: совета председатель йола Келия Дмитриевна Канушина, цIен ноаной нн. Сущенко, Калиберзина, Лазарева, Маркосова, Поддубная иштта кхыбараш.

Активни дакъа лоацаш ба уж машиннаькъа транспорта предприятей производствони, культурани общественнии вахаре.

Иштта, цкъа хинна Iийна бац уж «Гудермесски» совхозе а, цига юртабоахаман балхаш деча новкъостал де баьхка. Гудермесс хозъеш тоаеш, гаьнаш дIайогIаш, тикаьй, детсадий, яслей балха контроль лелаеш а доккха новкъостал ду цар. Железнодорожни больнице а каст-каста бIарга го йиш я уж, цига къахьегамхошта лораша деча гIулакха контроль лелаю цар.

С. ЗЕЛИМХАНОВ.

Юрта боахаман къахьегамхошта нефтяникаша новкъостал ду

28-ча сентябре кIирандийнахьа Старопромысловски нефтиникий 300совгIа саг вахар № 2 йолча шурий совхоза болхлошта дика хьийкъа латта хьажкIаш чуэца, новкъостал де. Дукхьал цхьан дийнахьа 17 гектара тIара хьажкIаш чуийцар цар.

Дикача балхаца цига белгалбаьннаб бетонщикаш Рамзан Оскаров, Доми Магомадов, шофер Абубакаров Iийса, инженераш Евгени Кучеренко, Силюнин, дукха кхыбараш а.

А. ТИЩЕНКО.

Книжка нахага кхачийта

Книжкашта декхарийла ва со сай дикагIа мелдолча гIулакхашца, яздаьд А. М. Горькийс.

Культура а, хьаькъал а, кхетам а нахага кхоачийтар, сага кхетам лакхабоаккхар, цун уйлаш нийсача наькъ тIа а йоахаш дика оамалаш, гIулакхаш Iомадераш книжкаш да. Цудухьа ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай Обкомой Респкнигторгой конкурс кхайкаьй республике бахача наха юкъе книжкаш дIадоаржаде аьнна. Цу гIулакха инициатораш хинна дIаэттаб комсомольцаши кагирхойи. БIаьш кагий нахи мехкарийи ба из болх дIахьош.

Дика лел из болх Советскии Ножай-Юртовскии, Ачхой-Мартановскии, районашка. Иштта, Советски районе 600 туман маьха книжкаш доаржадаь баьннаб кагирхой, къаьстта дика дIахьу из болх комсомольцо Узуевс, цо дехкад 190 туман маьха книжкаш. Ножай-Юртовски районе 450 туман маьха доаржадаьд книжкаш, хIаьта цу районерча комсомольца Байтукиевс ше 100 туман маьха книжкаш нахага дIакхачийтад.

Цхьабакъда массанахьа а иштта дика лелац из гIулакх. Наьсарен а кхыча цхьайолча районашта а доагIаш да из. Цу лоархIамерча гIулакха йоагIаш йола йоакхо йиц, еррига йоацаш йола торонаш эшшача тайпара лелаяц: кIезига ю книжкай базараш, массанахьа а лелайиц бахача наьха коашка чу а ухаш книжкаш дIадоаржадира практика. Цу дерригача кхоачамбоацарий дикка уйла а яь уж дIадоахаргдолча а нахага дукхагIа книжкаш дIакхоачаргдолча а наькъ тIа баккха беза из лоархIаме болх.

В. ДЕНЕЖКИН,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

Доазол дехьара

Инарала Пауэра къайлагIара приказ

Берлин. (ТАСС). «Нейес дейчланд» Боннера беча хоамаца белгалду, укх сахьате ВIашагIкхийттача Штатий территоре тIа гIолла атомнии водороднии бомбаш а йолаш гIетта ца лелийташ соцабаьб американски летчикаш. Газето белгалдеччa бесса из дийцар хIанз Кайзерслаутерна гаьна воаццаш гIулакх деш волча американски летчико. ХьалхагIа из американски пилот Баркстеле (Луизиана) фецарча-тIема базе вар гIулакх деш.

Цо аьлар, США стратегически фецарча-тIема низий командующес инарало Томас Пауэра специальни приказ деннад атомнии водороднии бомбаш тIа йола бомбардировщикаш США территоре тIа гIолла лела йиш йоацаш. Уж бокъонаш дIаяьхай укх шера май бетта денз. Европанеи Африканеи тIа гIолла лела езаш йолча ВIашагIкхийттача Штаташка йолча самолеташа шоай бомбай мухь США территорен арахьарча базашкара тIаботт. ЮхайоагIача хана цу самолеташа уж цу базашка юха Iойоассаю, хIаьта алхха цул тIехьатIа мара американски территоре тIа гIолла лела бокъо а яц цар.

«Нейес дейчланд» белгалду, инарала Пауэра из приказ къайлагIа леладеш да, хIана аьлча из гучадаьккхача Малхбузен Европе хьовргйолча «эшаш йоацача» реакцех кхер ВIашагIкхийтта Штаташ: цигача атомни бомбаш тIа йолаш самолеташ гIетта лелаяр социйта безам болаш яц ВIашагIкхийтта Штаташ.

Китайски Халкъан Республика

Фуцзяньски фронт. Укх деношка Цзиньмыньдао (Куэмай) гIайренашка тIема мухьаш ийца долхаш хинна кемаш шин чанкайшистски кемана атака яьй Халкъа-мукъален эскара (НОА) торпедни катерашеи артиллереси. Цхьа кема хи чу Iочудахар, шоллагIчунна зе хилар.

Сурта тIа: НОА торпедни катера экипаж шийн кема кердача довнашка кийчдеш я.

Сян Чжи сурт.
Агентство Синьхуа.

Американски эскар арадаккхарах Ливански газеташ яздер

БЕЙРУТ. (ТАСС). «Алькифах» яхача газето беча хоамах Ливанерча американски посолаца Макклинтокаца тIеххьара ше къамаьл деш Ливана премьер-министра Рашид Кераме посолагара дийхар, цо шой правительствоца сихагIа Ливанера американски эскар арадаккханза барт боацалга дIахойталга. Газето яххача тайпара, Кераме посола белгалдаьккхар, Ливански правительствос шийн официальни деклараце тIа американски бIи сихагIа арабаккха безарах яздерг хилар. Кераме, йоах дIахо газето, тIатехар, ВIашагIкхийттача Iарбий Республикана ООН-е Ливана баь лоткъам а Ливански правительствос юха боаккхарг хиларах.

Газеташа хьахойт, Ливана кхыча мехкашкарча гIулакхий министр Такли США правительствотара американски бIи арабаккхар дехаш йола, Бейруте кердача правительствох парламент тийша яьлча США посолага дIаяла лаьрхIа йола нота кичъеш хилар.

Газеташа хьахойт, Ливанерча американски бIин командовани 29 сентябре денз 1-ча октябре кхаччалца Бейрута къулбехьа уллача Дамур города районе американски бIин лаьтта тIолла лела а авиацен а низаш юкъе а долаш манёвраш ергъйолаш болга кхайкадеш хилар.

США-ра забастовочни болам

Нью-Йорк. (ТАСС). 1 октябре йолаеннай мехка йоккхагIа йолча автомобильни компане «Дженерал моторс» забастовка. Забастовке дакъа лоацаш ба 250 эзар болхлой — автомобильнии авиационнии промышленностен болхлой вIашагIкхийттача профсоюза членаш, хIаьта электро-радио промышленностен болхлой профсоюза юкъе боагIаш бола 25 эзар болхлой а.

Забастовка йоаленнай компанес «Дженерал моторс» керда коллективни договор дара хьакъехьа профсоюзо компанен кулгалхоща еш йола переговораш тIаэца ца тагарах.

Агентствон Ассошиэйтед Пресс корреспонденто Вашингтонера беча хоамах, 1 октябре типографски болхлоша забастовка ярах США столице арадаланзар сайрийнарча газетий хьалхара выпускаш. Болхлоша алапий лакхдаккхар хьадех.

«Колонизатораш — тоъала бIеха мораль йола нах ба. Шоай публични къамаьлашца цар кастта-каста хьоахаю даьла цIи, цхьабакъда киса доаллаш даьккха урс а хул цар, низ боацачарна из духьал даккха кийча а ба уж цунгара рузкъа — мехкадаьттен кхыйола хIамаши — хьадаккхар духьа».

(«Правда», 1958 шера, 5 августа)

КНР-а оборонан министерствон викало яь заявлени

ПЕКИН. (ТАСС). КНР-а доазол дехьарча гIулакхашцарча Министерствон китайскии доазол дехьарчеи журналисташта яь пресс-конференци хилар. Цу пресс- конференце корреспонденташка дIакхачийтар КНР-а оборонан министерствон викало США-с юкъарло йоацаш яха а яхаш, материкови Китаян фецарча тIема низашта шоаш дов даьча хана чанкайшистски фецарча тIема низаша управляеми снарядаш юкъе йоалаяь хилара хьакъехьа яь заявлени.

24 сентябре, йоах заявлене тIа чанкайшистски фецарча тIема низаша 143 самолето-вылеташ йир, Фуцзянь, Чжэцзян, Гуандун яхача провинцей фецарча доазонаш тIа а яьнна, тIема провокацеш йир цар. Фецара тIемаш деш чанкайшистски самолеташа юкъейоалайир американски «гремучая змея» яха управляеми снарядаш, Халкъа - Мукъален эскара цхьа самолет а чуяйтар цар. ТIаккха чанкайшистски фецарча-тIема низаша 24 сентябре Iуйрина 9.30 минут яьлча денз 9.40 минут яллалца йолча хана «гремучая змея» яха 5 управляеми снаряд техар. Управляеми снарядаш йийттай Чжецзян провинцен Вэньчжоу, Жуйань, Ляцин яхача районий моттиге. Цу снарядий тайп-тайпара дола доакъош хIанз корадаьд Вэнчжоу районашка. Царца я ше кхоссаш йола аппарат, даланза дисаь кертагара дакъа, чIоагIача доагамах болх беш дола ракетни дакъа. Кертагара доакъош дукха нах хьажийта Пекине денад.

«Ф-86», «Ф-100» яхача самолеташца, «гремучая змея» яхача управляеми снарядашца, кхыдолча герзашца а чанкайшистски фецарча тIема низаш США-с Iалаш даьчул тIехьагIа, американски чанкайшистски эскарашта керте латтараша Тайбэе совещани еча хана йир чанкайшистски фецарча тIема низаша из керда тIема провокаци, йоах заявлене тIа. Из къаьстта цIенхоштара гIулакх да.

Оборонан министерствон викала яьлар: цу зулманерча гIулакхаца дувзаденна Китайски Халкъа-Мукъален эскаро чанкайшистски фецарча тIема низашта юха хIама тохаргья аьнна.

Пресс-конференци хинначул тIехьагIа китайскии доазол дехьареи журналисташ Пекине деначa управляеми снарядий доакъошка хьежар.

Даллеса даь къамаьл

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Бостоне, атлантически договора ассоциаци аьлеIи йоаккхача къамаьл дир США-н паччахьалкхен секретара Даллеса. Ше даьча къамаьлаца цо масса тайпара лакхъеш ювцар агрессивни къилбаседан атлантически блок. Из тIема пакт хилаезаш хилар бакъдеш хIанз а цо дувцар Советски Союзеи халкъа демократен мехкийи дагалаьцача «агрессех» дола къаденна аьладитта хабар.

Цхьабакъда, ше шийна духьал а воалаш, Даллеса мукъарло дир НАТО агрессивни лостам болаш хиларах. Цун къамаьло яххача тайпар кхетадича Ливанеи Иорданеи хинна американо-английски агресси НАТО-на юкъе долхача мехкаша мога а еш хилар. «Ливанеи Иорданеи эскараш шоаш дахийта гIулакх совете дийцар ВIашагIкхийттача Штаташеи ВIашагIкхийттача Королевствоси, — аьлар цо. ВIашагIкхийттача Штаташа иштта дийцар Формозани форда йисте дадача островайи гIулакх а».

Цхьабакъда, США-н паччахьакхен секретара мукъарло дир, НАТО-на юкъе долхача мехкий барт ца хиларах. «НАТО-н цхьоагIо юкъ-юкъе йохаш хилар а тIехьа тIайоагIача хана цу организацен гIулакха тIа цу дешо кхерам тоссаш хилар а харц де йиш яц»,—аьлар цо. Тайвана районе лелаеча американски провокационни политикаца США-н «союзникаша» лаьцача гIулакха хьакъехьа да из барт ца хилар цхьадолча даькъе. «Формозан районе тIема оагIонца НАТО-с шоаш халлацарга хьехаш» яц ВIашагIкхийтта Штаташ аьнна бахьан доацаш аланзар Даллеса.

— Мистер, мича хьо Iа из, кхалаж тIа дIакхосса хьой из?..
— А! ООН хьо.

Сычевс диллаь сурт ТАСС фотохроника.

Къоал деш боахкаш лийцар

А. Кошелеви В. Прокопенкой барт а баь Ленинеи Окружнойи улицай саьн тIарча тика чура хIамаш яхьа лаьрхIар.

Тика чуйолча цIен тховна тIабаьлар уж бийсанна. Тховна тIера кирпишкаш хьа а яьха тика чубаьлар уж.

Кошелевси Прокопенкоси маьха езагIа йола хIамаш хьакъоаста а яь чемоданача Iочуехкар. «Кулгаш хьалдахийта» аьнна цIоагIа техача корзагIа баьлар зуламхой. Фу хиннад ца ховш хьайзар уж.

Баьдеча тика чу шоаш нийсбелча свет сегар цар. Хаьхочо из ха а хайна цо йийхача милицес лийцар уж.

Кошелеви Прокопенкои милицен Орджоникидзевски отделене боалабича царгара лийцар 20 совгIа кулгах доахка «Победа», «Кама» яьха сахьаташи кхалнаьха кухташи, хачеши, костюмаши кхыйола хIамаши.

Укх деношка зуламхой суда хьалхашка оттаргба.

РЕДАКТОР М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Тахан кинотеатрашка.
Челюскинций цIерах кинотеатр

Йоккха зал — «Хьанга дела къеж вахар». Долалу 10, 12. 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «Хьанга дела къеж вахар». Долалу 9, 11, 1, 3, 5. 7, 9.

ЗIамига зал № 2. — Берий сеансаш «Лараш юс». Долалу 9.30, 11.30. «Наьна безам». Долалу 1.30, 3.30. 5.30, 7.30, 9.30.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеансаш — «Садко». Долалу 9.15, 11.15 «Къухера къовсам». Долалу 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

Кинотеатр «Родина»

Берий сеансаш «Полка воI». Долалу 9. — «Хьанга дела къеж вахар» Долалу 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15.

Ахкан зал

«Малав бехке» Долалу 6.30, 8.30.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ02740 Типография им 11 августа 1918 года. проспект Революции 30/3. Заказ № 6004.